Влада—Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 42 ◆ П'ятниця 1 березня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

ЖИВИ ДОВГО, ЛЮБКО

Білий красень-півень голосно прокукурікав про народження нового дня. Бабуся Таня злізла з теплої печі, підтягнула гирю «ходиків», одяглася й вийшла на подвір'я.
— Що, розбишако? — мовила до півня. — Боїшся, щоб я не проспала? Еге, не спиться вже бабі...
Отак розмовляє старенька з курми, кошенятами, собакою, — бо живе самотньо в хаті, як і більшість тутешніх людей.
Це — хутір Любка, Рокитнянський район, Київщина.
Колись тут було велике село.
І колгосп був свій, звався «Передовик», і недарма так звався.
Тепер тут два десятки хат і 48 мешканців, майже всі — пенсіонери. Як їм живеться тут — знають, либонь, тільки вони самі та ще, може, ті кілька городян, що купили тут хати під дачі. Це дуже дешево — якихось півтисячі карбованців, земля хороша, річка, тиша, а головне — хороша дорога, навіть для тендітних і примхливих «Жигулів»...
Отож — завітайте до Любки...

(Закінчення на 9-й сторінці).

ВЧОРА Президент СРСР М. Горбачов з Гомельської області переїхав до Могильовської.

НА СЕСІЇ Верховної Ради СРСР вчора розпочалось обговорення 23 кандидатур до Кабінету міністрів, які висунув Президент СРСР.

6

За підрахунками спеціалістів, зараз на Україні понад півмільйона безробітних. Ця цифра зростатиме.

15

Не згинуть лемки! Не щезне поміж нас жодний народ, жодна культура, яка збагачує і Україну, і всю світову цивілізацію.

УТВОРЕНА Київська філія українського братства шанувальників Тараса Шевченка. Ця науково-дослідницька просвітня організація народилася у Львові 18 квітня 1990 року, в день першого виходу в світ «Кобзаря».

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР

◆

Засновник — Верховна Рада Української РСР.

◆

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.

Тираж 166.150.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

◆

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок — на 8 сторінках, середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

БУДЕМО БРАТИ БАНК

Денне та вечірнє засідання 27 лютого

Законопроект про банки та банківську справу.

Постатейне обговорення пакету чорнобильських документів.

Постанова про ратифікацію Декларації прав дитини.

Отже, йшлося про національний банк — як про важіль реалізації суверенітету України та її економічної самостійності. Втім, здавалося, що дебати схвилюють хіба що вузького спеціаліста, адже ми, у масі своїй, звикли мислити на рівні сякоїтакої зарплати, а не на рівні фінансів. Однак, під час засідання довелося пережити приємний шок: не було теоретично слабких виступів, а деякі з них були просто блискучими. Слава Богу, державою управляють не лише куховарки.

Законопроект подано урядом. Доповідь зробив В. Буряк, голова правління Українського республіканського банку. Співдоповіді — В. Гетьман, голова підкомісії з питань планування, бюджету, фінансів і цін, та Б. Марков, голова підкомісії з питань економічної реформи.

Щоб робити гроші — потрібні гроші.

Чи є вони у нас — для початку?

Пошлемося на співдоповідь Б. Маркова — хід його думок видається вельми цілеспрямованим і чітким. Отже, перед банком України — три завдання: створення умов для саморозвитку народного господарства, захист інтересів громадян і забезпечення міцності валюти. За нинішніх умов неможливо захистити республіку від втручання центру у її фінансові справи. А такий захист необхідний, і негайно, оскільки центр забирає більше половини з 120 мільярдів кредитних ресурсів, ще 93 мільярди йде на капітальні витрати для підприємств союзного підпорядкування, ще 85 мільярдів карбованців лежать на ощадних книжках, тобто — теж «централізовані». Власна валюта України не означатиме розриву з Союзом — Індія навіть у колоніальні часи мала свою валюту, а Європа, сказав Марков, «ще побачимо, що матиме від спільної валюти, але ми вже бачимо, чого вона досягла, маючи національні валюти». Б. Марков високо оцінив експортний потенціал України. Зупинився також на питанні, що раніше підіймалося пресою: мовляв, власна валюта дорого обійдеться Україні — сто доларів за виготовлення, тисячі монет і 150 доларів — за тисячу банкнот. Доповідач назвав зовсім інші дані — відповідно 2 та 3 долари. На запитання — скільки це забере часу, Марков відповів: рік, якщо на те буде воля Верховної Ради, при тому, що ми за рік і без того втрачаємо 100 мільярдів.

Цей виступ можна б назвати найоптимістичнішим, однак він принципово не розходився з жодним іншим виступом, загальна їх спрямованість була єдиною: відступати нема куди, інакше всі економічні й політичні намагання можуть бути перекреслені.

Одностайність не означає, що при обговоренні не було проблем. Одним з перших устав депутат В. Білий і, з властивою йому методичністю, запитав: що з усього цього має і матиме село, яке вже зараз страждає й несе збитки від підвищення процентних ставок? Останній пункт — чи не найболючіший, його торкнулося багато виступаючих, зокрема депутати М. Шкарбан, О. Чернявський. Зокрема, було зауважено, що у законопроекті не йдеться про пільгове кредитування сільськогосподарських підприємств. Інші суттєві запитання: чи не стане монополістом Національний банк? чи й далі державні збитки перекладатимуться на рядового споживача? які перспективи боротьби з емісією? як створити умови для нормальної роботи комерційних банків? що нам «дозволить» Союз — створити Національний банк чи Паралельний банк? як створити Скарбницю України?

Законопроект прийнято у першому читанні. Щоправда, депутат О. Барабаш запропонував відхилити цей законопроект і винести на обговорення той, що розроблявся спільно двома підкомісіями разом з банкірами.

На вечірньому засіданні почалося постатейне обговорення пакету чорнобильських документів. Відкрив обговорення депутат В. Яворівський. Він сказав, що на цей пакет документів працювали практично всі комісії Верховної Ради і що 182 депутатських зауваження у доопрацюванні здебільшого використані. До вечора депутатами обговорено й прийнято Концепцію проживання населення на території Української РСР з підвищеними рівнями радіаційного забруднення внаслідок чорнобильської катастрофи.

Закон про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Цього дня прийнято також постанову про ратифікацію Декларації прав дитини.

Віталій ЖЕЖЕРА,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

ПРОТИ «ВАНДЕЇ» ТА ЧАЕС

Ранкове засідання 28 лютого

В сесійному залі засідання почалося без ускладнень. Розглянуло воно становище у Донбасі, ситуацію з цінами, після виступу прем'єра республіки В. Фокіна прийняло постанову Верховної Ради УРСР про прийнятий учора Закон про статус територій, що постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, і обговорило в другому читанні проект Закону Української РСР «Про статус громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи».

Оцінюючи посилення соціального і політичного напруження в Донбасі та загрозу шахтарського страйку 1 березня, визнавши всю складність умов життя та праці гірників, Л. Кравчук висловив таку думку:

— Я хочу з усією відповідальністю також сказати, що ми не вважаємо шахтарів утриманцями. Вони видобувають вугілля і гроші заробляють. Але давайте спробуємо поставити запитання так: чи може сьогодні наше суспільство, Україна, знаючи її бюджет, її можливості, дати більше, ніж те, що вже знайшов уряд? Ми прямо кажемо, щиро й відверто, що сьогодні уряд і ми більше зробити не можемо, якщо не обділити когось або які верстви населення.

Далі Голова Верховної Ради конкретизував свої слова: виконати вимоги шахтарів — підвищити зарплату в 2 — 2,5 раза — нема ніякої можливості. Уряд республіки вже й так підняв ціни на вугільну продукцію в 1991 році до 90 карбованців 93 копійок, тобто в 2,4 раза, дотував у вугільній промисловості 12 мільярдів і передбачив 1 мільярд карбованців капіталовкладень, тому знайти 5 мільярдів карбованців на підвищення зарплати сьогодні не може. Далі Л. Кравчук закликав до найголовнішого, що потрібне сьогодні Україні — бути виваженим, не порушувати соціально-політичну стабільність, не завдавати внутрішнього удару по суверенітету, що тільки наповнюється реальним змістом.

І хоча депутат Л. Табурянський (Дніпропетровщина) небезпідставно, як на мене, переконував депутатів, що необхідні кошти можна знайти, скоротивши військові витрати, а депутат Г. Маслюк (Донбас) запропонував знайти кошти, перерозподіливши союзний бюджет, парламентарії майже одностайно підтримали свого Голову. За збереження стабільності і спокою виступали такі «вічні опоненти», як О. Шевченко (Українська республіканська партія) та С. Гуренко (Компартія України). І, що не кажіть, а це — справді державний підхід.

Пояснив Л. Кравчук і ситуацію з підвищенням цін. Їх буде незабаром чотири види: по-перше, ціни так званого «продовольчого кошика» — вони компенсуються, по-друге, ціни, які взагалі не підвищаться, по-третє, регульовані, і по-четверте, — вільні ціни за домовленістю. Коли остаточно визначиться механізм захисту трудящих проти підвищення цін, а також індексації цього процесу, тоді будуть продаватися й ті залишки товарів із баз і складів, на які сподівається знервоване суцільними дефіцитами населення.

А потім голова Комісії з питань чорнобильської катастрофи В. Яворівський розпочав обговорення Закону «Про статус громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи». Що про закон можна сказати сьогодні? Як на мене, те, що ефективність його остаточно визначить тільки конкретне втілення в життя, коли всім, хто зазнав руйнівного впливу «мирного атома», буде надано реальної допомоги з боку держави, коли вони відчують — держава на їхньому боці не на словах, а в справах. А поки що це проблематично саме через матеріальну скруту бюджету. Сам текст закону майже не викликав заперечень депутатського корпусу, був виважений, всебічно враховував усі юридичні новації подібних актів, зокрема законів Білорусії, яка є правовим «піонером» у цьому напрямі. Так, через матеріальну неспроможність не були визнані потерпілими від аварії на ЧАЕС усі, хто отримав дозу радіації менше 1,0 Бер, та особи, які проживають на територіях зони гарантованого відселення (депутат С. Каменчук, Рівненщина), відхилено пропозицію Комісії парламенту у питаннях соціальної політики та праці виділяти путівки до санаторіїв на всю сім'ю потерпілих та багато інших подібних пропозицій. І, як на мене, то дуже добре, що парламент і тут стояв на позиціях здорового глузду, не піддався на популізм. Бо вдавана, не забезпечена матеріальними ресурсами схильність до «гуманізму» — це і є чистий популізм.

Ще хотілося б сказати кілька слів про те, що викликало здивування: у газетному кіоску парламенту було все, окрім «Голосу України», газети Верховної Ради. Мимохіть виникло запитання: чому «ГУ» в кіосках міста є, а в парламенті нема? Але відповіді отримати не вдалося, бо виникла інша проблема: щоб забрати стенограму засідання й пройти повз охорону, довелося одному з членів Президії Верховної Ради підводити мене до секретаріату парламенту, — щоб цього разу, здається, остаточно вирішити цю, як виявилося, складну для журналістів проблему.

Володимир СКАЧКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

ПОСТАНОВА

Верховної Ради Української РСР

Про проведення референдуму в Українській РСР 17 березня 1991 року

У зв'язку з проведенням 17 березня 1991 року загальносоюзного референдуму з питань збереження Союзу РСР та з метою з'ясування громадської думки населення України щодо змісту майбутнього Союзу Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

1. Провести 17 березня 1991 року одночасно з загальносоюзним референдумом опитування населення Української РСР для виявлення думки громадян щодо змісту майбутнього Союзу.

Включити до бюлетеня таке формулювання питання і варіанти відповіді на нього:

«Чи згодні ви з тим, що Україна має бути в складі Союзу Радянських суверенних держав на засадах Декларації про державний суверенітет України».

«Так» або «ні».

2. Підготовку опитування населення Української РСР у зазначеному питанні, підрахунок поданих голосів та підведення результатів голосування покласти на дільничні, окружні та Центральну республіканську комісію референдуму СРСР.

Голова Верховної Ради Української РСР
Л. КРАВЧУК.

м. Київ,
27 лютого 1991 року.

«ПОВЕРТАТИСЯ НАЗАД БУЛО Б НАЙБІЛЬШОЮ ПОМИЛКОЮ»

Такими словами відповів Президент СРСР М. Горбачов на риторичне запитання: «Що робити — чи ми не заблукали, чи не туди йдемо, чи повертати треба назад і повертатися до 1985 року, а може і до 1983-го?», виступаючи на зустрічі в об'єднанні «Мінський тракторний завод імені В. І. Леніна» 26 лютого.

Що зараз необхідно? Думаю, ми повинні тепер, зазначив промовець, швидше проходити цей етап. Якщо пішли до ринку, швидше рухатися. Коли пішли через реформування Союзу, то треба жорстко стояти, щоб усе це регулювалося в рамках Закону і строго спиралося на Закон. Усі ці процеси зараз проходять дуже болісно.

Промовець відзначив, що треба вирішувати ці питання в першу чергу, бо і ринку не вийде, і справа не відбудеться, і нам доведеться тоді на найжорсткіші заходи йти, якщо ми не утримаємо господарські зв'язки, якщо не нормалізуємо в найближчі місяці становище на споживчому ринку. Ми у зв'язку з цим вирішили 4 березня спеціально скликати засідання Кабінету міністрів, щоб за підсумками двох місяців роботи подивитись, як виконується економічна угода, яку підписали всі республіки по господарських зв'язках і по всіх податках, і по всіх справах, і продовольча угода. Запрошуємо прем'єр-міністрів або Голів Рад Міністрів усіх республік, заступників по постачанню і заступників по аграрних справах.

Я хочу сам це засідання кабінету провести. Мова йде і про те, щоб, якщо треба, знову подивитись на пріоритети і відповідно вирішити питання і про метал, і про хімію, і про паливо, і про валюту, і про інше.

Що стосується Союзу, реформування Союзу, Союзного договору, тут, я думаю, в цілому ми на правильному шляху. Республіки повинні почувати себе повновладними господарями в рамках своїх суверенітетів, у рамках нових повноважень. Тому в Центрі повинно залишитись тільки те, що треба всім республікам. Оборона потрібна, енергетика спільна — вона потрібна, потрібне якесь коло паливних питань, залізничний транспорт і зв'язок. Необхідно домовитись у цьому республікам, бо розриви в цих сферах розірвали б ринок і дезорганізували б остаточно економіку. Так чи інакше економіка примусить усе це робити. То не треба дурниць робити. Треба правильно розподілити повноваження, і тоді, мабуть, десь процентів 70—80, а в інших випадках і 90 процентів віддіде до республік. Сьогодні Микола Іванович Дементей сказав: 52 проценти підприємств перебувають у підпорядкуванні республіканських властей. А на початку п'ятирічки мова йшла лише про 5—10 процентів. Тобто процес іде, його треба завершувати, і тоді закінчиться ця «війна» Центру і республік.

Зараз повноважні представники всіх республік під Москвою завершують роботу над проектом Союзного договору на основі зауважень і пропозицій, які були висловлені на Раді федерації. У цій роботі бере участь і делегація від Білорусії.

Думаю, що до 1 — максимум до 5 березня перший варіант проекту, створений самими республіками в консультаціях з експертами — юристами, соціологами і т. д., — буде підготовлено і направлено всім членам Ради федерації.

Це дасть нам можливість прийти до правильного розподілу повноважень і перестати вести цю «війну», яка дезорганізує не тільки економічне, а й соціальне життя, дезорганізує спілкування між республіками, вносить конфронтаційність, викликає велику тривогу.

У чому ж ідея того, що народжується зараз представниками республік? Ідея оновленої федерації. Не всі згодні з нею. Одні прислали спостерігачів, з іншими, в тому числі прибалтійськими представниками, ми ведемо в рамках комісії контакти і пророблення цих питань.

Далі у виступі на зустрічі з трудівниками підприємства Президент СРСР М. Горбачов детально проаналізував становище на споживчому ринку та у фінансовій системі держави, підтвердивши, зокрема, що реформи грошей не буде, а компенсація розпочнеться раніше, ніж підвищаться ціни.

— Ви запитаєте: коли? — звернувся до присутніх Михайло Сергійович. — Тут вже секретів немає, тому що розтягувати з наших прилавків вже більше нічого. Сьогодні вранці було завершено роботу по підготовці угоди щодо формування принципів цінової політики в тому, що стосується роздрібних цін. Вона була вироблена на Раді федерації після двох чи трьох засідань, обговорювалась зовсім недавно, висловлені були ще зауваження. Все враховано, здається, погоджено представниками республік, тепер залишилось тільки керівникам республік підписати. Будемо чекати. Попросили в 3—4 дні, щоб це зробити, і після цього розглядатимемо і визначатимемося із строками. Оскільки товариші мені говорять, що ціни з'явилися договірні, вони зростають, а питання зарплати ніхто не розв'язує, то зрозуміло, що затягувати вже не можна.

Але, говорячи про нормалізацію цін, треба усвідомлювати, що ми не хочемо пускати все на самоплив, мовляв, нехай ринок сам визначить. Нічого не вийде, товариші. Тому необхідно регулювати. Давайте це переживемо. Хотілося, щоб ми тут зрозуміли одне одного. Немає ніякої тут «хімії» Центру, щоб погріти на чомусь руки. Більше того, весь цей механізм буде значною мірою реалізовуватись республіками, і кожна з них зможе врахувати свої нюанси, особливості.

Президент СРСР М. Горбачов відповів на численні запитання присутніх, що торкалися недавніх змін у верхніх ешелонах влади, а також внутрішньої та зовнішньої політики.

ЩО ЦЕ ТАКЕ—«ЧЕСНИЙ СОЮЗ»?

«Голос України» за 15 лютого опублікував інтерв'ю з народним депутатом, головою постійної Комісії Верховної Ради України з питань державного суверенітету, міжнаціональних відносин і міжреспубліканських зв'язків М. Шульгою. Ідеться про Союзний договір. У порядку дискусії викладаю і свою оцінку сказаного Миколою Олександровичем (так би мовити, читацьке контрв'ю). Здається, маю на це право і як виборець, і як майбутній учасник референдуму. Спочатку цитуватиму шановного депутата.

Резонанс

М. Ш. Якби ми створили повноважну комісію, котра підготувала б проект Союзного договору, що відображав би інтереси громадян України, то від цього ми тільки виграли б. Повірте, з Україною рахуються.

Даруйте, але повірити важко. Бо не можу пригадати, коли з Україною рахувалися. Їй завжди лише наказували, а вона змушена була «брати під козирок». І тоді, коли з неї вивозили хліб, а в нас помирала від голоду кожна четверта мати. І коли за розпорядженням Ради Міністрів СРСР з чорнобильського рахунку 904 забрали і передали Мінатоменерго 65 мільйонів карбованців. І вже тепер, коли формувалося питання, внесене до бюлетеня по всесоюзному референдуму — чи радився хтось з нашою Верховною Радою? Прикладам «несть числа». Звичайно, помріяти можна, що «ми тільки виграли б», «якби ми створили повноважну комісію...». Та чого б це раптом на неї почали зважати в Москві?

М. Ш. А референдум треба проводити. Не допустити його, як дехто пропонує, значить, визнати, що ми боїмося залишитися в Союзі.

Справді, чого нам боятися? Ми ж виховані на крилатій пісні: «Смелого пуля боится, смелого штык не берет, смелыми Сталин гордится, смелого любит народ!». Та ми найхоробріші в усьому світі! Бо не боїмося жити на засипаній радіацією землі, купатися в цезієвому Дніпрі, їмо продукти з такою кількістю нітратів, що нікому й не снилося, народжуємо дітей, приречених на каліцтво... То Литва та Грузія, та ті, що з ними, рвуться з Союзу, бояться.., а ми — хоробрі, ми й далі в ньому будемо! Що й казати, просто вбивчий аргумент на користь Союзу.

М. Ш. Громадяни мають, висловитись за те, чи хотіли б вони зберегти цілісність країни... У когось за межами республіки живе дочка, в якої чоловік іншої національності — а на Україні кожен десятий шлюб змішаний, у когось — друзі, а хтось служив не на Україні і там залишилась частинка його біографії... Ось я, приміром, не уявляю, що не зможу, скажімо, повернутися в Сибір чи Забайкалля.

У когось, у якої, хтось, десь... А коли конкретно, то нині в усіх країнах шлюби змішані. І нічого — держави як держави, і проблема «інонаціонального зятя», яка виникає в інтерв'ю, не кидає їх в міцні обійми імперії-тещі... Бо в тій же Європі кожний громадянин може, лише представивши права водія, вільно переїхати з країни в країну і жити скільки завгодно, де завгодно — і в рідних, і в друзів. Навіть не підозрюючи, що є така сталінська штука, як прописка (в Південній Африці, здається, вже відмінили — зосталася тільки в нас). «Змішаними» шлюбами раптом почав турбуватися і наш Президент — мов-

(Продовження на 7-й стор.).

ОКАЗАЛСЯ В ЦЕНТРЕ СОБЫТИЙ

НЕСОСТОЯВШЕЕСЯ ВЫСТУПЛЕНИЕ НА МИТИНГЕ ВО ЛЬВОВЕ

Приближающийся день референдума, когда граждане Советского Союза выскажут свое отношение к сохранению Союза Советских Социалистических Республик, вновь накаляет атмосферу в различных регионах страны. Национал-сепаратистские силы взяли откровенный курс на ликвидацию социальных завоеваний, преступили границы разума и Закона, разрушают вековые интернациональные связи между народами, возрождают худшие формы национальной дискриминации, формируются националистические тоталитарные режимы, провозглашающие мнимое превосходство нации над общепризнанными в мире правами человека.

Мне лично это напоминает апогей устроенного во Львове шабаша — снятие памятника В. И. Ленину.

Когда в сентябре прошлого года я находился во Львовской области и услышал по радио призыв о том, что ветеранская организация Львова проводит 12 сентября митинг по защите памятника Владимиру Ильичу, решил принять в нем участие. Митинг был назначен на 19 часов. Я прибыл на площадь, где установлен памятник Ильичу, в 17 часов. Уже в это время подступы к площади были блокированы заранее организованными группами молодых людей. К 19 часам колонна ветеранов, прибывших не по чьей-то разнарядке, а по велению души и совести, уже подходила к площади, где установлен памятник. И надо было видеть, с каким остервенением эти молодые люди кинулись вырывать из слабых старческих рук портреты Владимира Ильича, скромные плакаты, призывающие к разуму и благоразумию.

Оказавшись в водовороте и центре этих событий, видел, как падали в обморок старики и женщины. Я имел намерение выступить как депутат Верховного Совета УССР, однако уже заранее было предопределено, что митингу не состояться. Призывы руководителей местных органов власти, депутатов Верховного Совета УССР, председателей комиссий А. Емца и А. Коцюбы утихомириться и дать возможность провести разрешенный городским Советом митинг не возымел действия. Митинг был объявлен несостоявшимся, и началось (это было показано по телевидению) омерзительное глумление над памятником В. И. Ленину.

То, что я там хотел сказать, привожу ниже.

Дорогие товарищи, граждане Львова!

Одних на этот митинг собрало стремление защитить память выдающегося мыслителя и революционера, бескорыстно отдавшего себя делу людей труда,— Владимира Ильича Ленина, других — лютая ненависть к нему.

Члены разных партий и беспартийные, ветераны и молодежь, мужчины и женщины, верующие и атеисты! Вдумайтесь, на память какой личности замахиваются определенные силы. Владимир Ильич за свою короткую жизнь, без остатка отданную служению человеку труда и его будущему, испытал немало лютой ненависти и злобы господствующих классов Российской империи, мирового капитализма. Его травили, объявляли германским агентом, хотели физически уничтожить, в него стреляли по решению его идеологических противников. Не Ленин в ответе за искажение и деформацию его идей.

Пользуясь представившейся возможностью, его память хотят опорочить антикоммунистические силы. И это после того, как КПСС по своей инициативе передает добровольно власть Советам. Так для этого ли нужно употреблять эту власть? Когда вокруг столько острейших проблем, зачем некоторые Советы уходят сами и уводят людей от их решения? Спрашивается, неужели у Львовского горсовета нет других проблем, кроме вынесения на внеочередную сессию вопросов о памятниках В. И. Ленину? Повторяю, идея расправиться с Лениным не нова. И очень горько, что вслед за фашистами это позволили сделать отдельные Советы Львовской области.

Мы благодарны комитету по защите памяти В. И. Ленина за его деятельность. Такие комитеты надо создавать повсеместно. Украинский парламент тоже должен сказать свое слово и пресечь акты вандализма и нарушения законов. Ленин будет жить вечно в сердцах простых людей всех народов земли. Его идеи уже не сможет уничтожить никакая сила!

Как отмечено в политическом заявлении объединенного Пленума Центрального Комитета и Центральной Контрольной Комиссии КПСС «О текущем моменте и задачах партии», настало время для каждого человека — юноши и ветерана, рабочего и деятеля культуры, учителя и врача, воина и крестьянина — сделать сознательный гражданский выбор стать ли на защиту благородных целей обновления общества, достижения единства нашей страны, мира в нашем многонациональном доме или молча потворствовать посягательствам на жизнь и безопасность людей.

Гонорар прошу перечислить на счет Львовского обкома Компартии Украины.

Владимир КВАСОВ, **народный депутат УССР.**

Луганск.

Матеріал публікується мовою оригіналу.

ДОВОДИТЬСЯ КРИЧАТИ: КУПУЙТЕ НОВИНИ!

Днями в Києві вийшов новий журнал «Незалежний оглядач». Його головний редактор та фундатор, доктор філологічних наук, професор Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка Георгій Почепцов змушений продавати тираж на вулицях міста.

Факт і коментар

— Виявилося, що Закон про пресу — тільки декларація, ніяк не підкріплена економічно, — розповідає видавець-початківець. — Ми стикнулися із системою, що не зацікавлена в появі незалежних політичних видань: через Держкомвидав іде лише 18 відсотків усього паперу, який є в країні, — в основному на ті видання, що існували раніше, — партійні, комсомольські, профспілкові. Решта 82 відсотки належать відомствам, і вони ними безбожно спекулюють. Саме звідси на вулицях наших міст стільки різноманітної сексуально-екстрасенсорної друкованої продукції. Тож згідно з цією системою жодне серйозне нове видання в принципі не може з'явитися — держава бере дві тисячі карбованців за реєстрацію, нічого не даючи взамін. А купувати все на чорному ринку — надто дорого...

Звичайно, якщо дати вантажникам на паперовому складі карбованців із п'ятдесят — вони тобі охоче зайву тонну відпустять («ринкова» ціна тонни паперу — до 12 тисяч карбованців). А звертатися, скажімо, до Держплану УРСР — марнувати час. Там ще й досі, мабуть, наші замовлення у шафі пилом покриваються.

— Але, — продовжує Г. Почепцов, — ми все ж віддрукували тираж і звернулися до завідуючого агентством «Союздрук» виробничого об'єднання «Київський поштамт» Ю. Юхименка з офіційним листом щодо укладання договору про розповсюдження, а він: «Ми не зобов'язані вам навіть відповідати, не кажучи вже про розповсюдження вашого журналу. Не хочемо — і край!». За три дні надійшла й офіційна відписка. А незалежної структури, альтернативної «Союздруку», в республіці немає. Тож я зі своїми студентами виходжу на ріг вулиць і кричу: «Купуйте новини!..».

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ, спеціальний кореспондент «Голосу України».

Телеграфним рядком з Донецька

А У НАС В ДОНБАСІ ГАЗ

На межі Мар'їнського та Великоновосілківського районів завершено буріння першої в Донбасі газової свердловини. Проходження тривало майже півтора року через технологічну складність. Завдання з честю виконав один з кращих госпрозрахункових колективів ВО «Артемгеологія» — бригада бурильників О. Борщова.

...І СИЛІМАНІТ

Сланець-силіманіт не має конкурентів щодо вогнетривкості. Але ми їздимо за ним аж до Південної Кореї. І ось родовище силіманіту відкрите у Володарському районі. Геологи стверджують, що воно комплексне, неглибоке, а отже — перспективне.

...А ЩЕ СТАВРОЛІТ

Флюорит і боксити — незамінні елементи сталеливарного процесу. На Донбас їх завозять з Уралу й Забайкалля. У НДІ чорної металургії знайдено замінник — ставроліт. Приазовська геологорозвідувальна експедиція разом з ученими Донецького політехнічного інституту виявила великі запаси ставроліту в Приазовському кристалічному масиві.

ВИДЕМО НА ПІДШИПНИКУ

На Донбасі так складалося десятиліттями: якщо ти чоловік — дорога тобі на шахту, якщо жінка — чекай, доки не пощастить. А не дочекаєшся — шукай роботу в іншому місці, хоча й там те саме. У Шахтарську вирішили зламати традицію, взялися відкривати нові виробничі потужності. При активній підтримці міськради почали будувати підшипниковий завод. З-за кордону одержали 20 вагонів з обладнанням. Перші підшипники з'являться через рік. Отже, скоро отримають роботу близько 4 тисяч мешканців міста.

СОЛОДКА ІДЕЯ

Ідею одержувати власний цукор із власних же буряків першим на Донеччині втілив у життя колгосп «Росія», очолюваний народним депутатом К. Омеляненком (Волноваський район). Досвід запозичили інші господарства. У Мар'їнському районі торік п'ять колгоспів здали урожай на завод і отримали цукор. Колгоспникам продали по 15—20 кілограмів, пенсіонерам — по 5, не обійшли увагою вчителів, медиків, працівників дошкільних дитячих закладів.

Юрій ДОЦЕНКО, власний кореспондент «Голосу України».
Донецька область.

У зв'язку з т[...] тора цього лист[...] стійної комісії [...] ської міської [...] них депутатів з [...] та гласності, [...] УКДБ УРСР по [...] ській області Е[...] претензії є тіль[...] ніх рядків мате[...] їх повністю. Ос[...] немає наркоп[...] ніх справ, а спр[...] вуть. Як уже [...] в цій установі [...] но поставлено [...] Але, як з'ясува[...] ці. Добре т[...] вейєр фальсифі[...] і сьогодні, хоч[...] коматів — мі[...] нились. Як на [...] з чим реда[...] погоджуватися, [...] тепер ходять с[...] різними прізви[...]

Чи не досит[...] А зара[...] сане [...] «Диво дивне». Н[...] нила просохну[...] танніх слів, [...] ганьбив фаль[...] НКВС, як він [...] пошиває. Твер[...] діючий конвей[...] кацій у КДБ, [...] на зміну НКВС [...] відповідає дійс[...] бим наклепом [...] моїх колег, пор[...] і гідність.

Воно тим б[...] що автор вико[...] писання статті [...] кої, вд[...] ивої [...] ці чекіста наш[...] хайла Стецюка [...] усе від нього [...] повернути з не[...] жені імена бо[...] ду». Далі Е. [...] імені праців[...] УРСР по К[...] області [...] «спростув[...] клеп на сучас[...] органів КДБ».

Зразу ж за[...] новний Едуард[...]

Вісті з місцевих Рад

НЕДОВІР'Я ГОЛОВІ

Група депутатів Пологівського району висловила недовір'я своєму голові Миколі Штепі. Спеціальна комісія вивчає звинувачення: порушення Конституції УРСР, зловживання службовим становищем та підробка документів.

Олександр МИХАЙЛЮТА, власний кореспондент «Голосу України».
Запорізька область.

Новини з усієї України

«ЧЕКІСТСЬКИЙ ВІСНИК»

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ. З архівів відомо, що в 1920 році на Поділлі видавалося понад 300 газет та журналів. Згодом залишилося 17 районних, 3 міськрайонних та 2 обласні газети. Після прийняття Закону про пресу кількість видань в області зросла майже вдвічі.

Серед нових газет з'явилося й своєрідне видання, яке зацікавило хмельничан низкою детективних історій сьогодення. Наприклад, читачі довідалися, що в обласному центрі недавно затримано іноземного громадянина, який займався контрабандою. Не менш цікаво було прочитати, що одержану від бартерних угод валюту ряд підприємств області використовує на придбання персональних авто для керівників. Коротше, новий часопис Хмельницького УКДБ «Чекістський вісник» став офіційним джерелом одержання інформації з перших рук про роботу органів державної безпеки.

Михайло ВАСИЛАШКО, власний кореспондент «Голосу України».

Запитання руба

Хто тут господар?

Десятки тисяч киян і гостей міста щодня проходять повз базарчик, що сам собою виник поблизу станції метро «Більшовик». Людне місце, нічого й казати! Під вікнами видавництва «Радянська Україна», поряд — «Поліграфкнига» та кіностудія імені О. Довженка, недалеко інститут народного господарства та хлібокомбінат. Ідуть люди звідусіль. А біля зупинки тролейбусів та автобусів, примостившись на дерев'яних ящиках, сидять представники експрес-торгівлі. Сидять, немов і не знають про численні наради архітекторів та працівників Мінторгу. Перші вирішують, як і де збудувати сучасні павільйони, зручні кіоски, другі дискутують, в яких місцях швидше й вигідніше реалізується товар. А поки посадові люди «б'ються» над науковою основою, базарчики виникають стихійно. Ні, прошу вибачення, не стихійно, а за законами ринку. Якщо є попит на товар і є жваве місце збуту, то чому ж не торгувати. От і торгують...

І чого тут тільки нема! Хочете дорогою додому взяти дітям ласощів — будь ласка! Треба овочів і фруктів — зупиніться. І, не згаявши час, ви вже з покупкою.

Щодня проходжу базарчиком і я. То яблук візьму, то диньку виторгую. Якщо захворіє хто з сім'ї — медку, лимонів чи гранатів. Якщо захворіє. Бо ж, знаєте, ціни кусаються! Одне слово, так усе зручно, що не зразу й звертаю увагу: бабуся торгує яблуками біля смітника, морква й буряки розкладені просто на землі, над петрушкою й цибулею важко згинаються літні люди, а самі продавці притулилися як-небудь: хто на ящику, хто на мішку. Хто ще якось інакше умудрився. Не звертаю уваги й на дошки з цвяхами, що валяються навколо, і на переповнені сміттям контейнери. І я запитую себе: «Не звертаю уваги чи не хочу звертати уваги?» Як просто — купив, що захотів, і пішов собі далі. І яке тобі діло до людей, що торгують в жахливих умовах, до завалів сміття... І взагалі, яке твоє діло? А може, комусь вигідно, щоб ми нічого не помічали? Ні в що не втручались. Щоб мовчки йшли собі на роботу й з роботи, чекаючи по півгодини на транспорт, в якому, штовхаючись, розказували один одному про любов до ближнього. А якщо це вигідно, то кому?

Отакі нелегкі запитання ставив я самому собі. А потім подумав — усе-таки треба їх поставити людям, які безпосередньо причетні до згаданого вище. Є ж відповідна служба при Радянському райвиконкомі, яка регулярно збирає гроші з безпритульних продавців. Мабуть, є й штатні двірники. Є й інші службові особи, які, до речі, одержують заробітну плату за те, що «організовують» торгівлю і порядок на торговельному майданчику. Так чи не час спитати в них, хто на цій базарній площі господар? І зажадати відповіді.

Леонід ПІДЛУЖНИЙ.
Фото автора.

Конфорка замість вічного вогню

Ситуація

Ця трагічна історія відкрилася людським очам улітку минулого року, сколихнувши 50-тисячне місто. Днями прокуратура Комсомольська поставила на справі крапку. Останню?

Сестра приїхала до брата з Прибалтики за наказом матері: їй снилися погані сни про Володю.

Постукала у двері — зачинено. Гукнула сусідів, дільничний нагодився. Квартира на першому поверсі, бо господар — інвалід. Зазирнули у вікно — ніби хтось лежить на розкладачці. Зламали двері...

Він лежав на ватному матраці. Це були вже мощі. Судмедексперти встановили: смерть настала за 6—9 місяців до цього.

Опис майна вмістився в одному реченні: розкладачка, кілька пляшок, відро. Не багатшими були й спогади про покійного. Мав сорок років і пенсію 70 карбованців. На це й існував. Стояв у міськлікарні на обліку як туберкульозник і «шизик». Час од часу підліковувався на стаціонарі. Друзів не мав, з людьми контактував погано. Мабуть, через те його зникнення нікого не здивувало.

Жила маленька людина — тихо й непомітно, потім померла. Як більшість? То жбо, що ні. Як жертва показної колективної людяності, яка насправді є фікцією.

Прикрий і нетиповий збіг обставин?. Пригадуються полтавські події дворічної давності. Тоді в одній з квартир, майже випадково, знайшли померлу бабусю, тіло якої пролежало... півтора року! Єдине, що зробила перед смертю старенька — запалила одну з газових конфорок. І горів той вогник — як свідок чиєсь байдужості.

І в тому, і в іншому випадках кримінальні справи не порушувалися, оскільки не було ознак насильницької смерті. Та чому не йдуть з уяви ота «лампадка» на кухні та отой увімкнутий репродуктор над розкладачкою — останнє, що єднало їх, вже з того світу, — з нами...

Григорій ГРИНЬ, власний кореспондент «Голосу України».
Полтавська область.

ДЯ[...]

Торік делега[...] кого району ст[...] побувала у фр[...] Шаллет, з яким[...] кілька років пі[...] номічні та куль[...] Під час [...] ансамбл[...] ченьки» разом [...] шаллетців «Гоп[...] дійний концерт[...] лося понад 500[...]

І от тепер к[...] лю «Гопак» Ж[...] Гранжер приве[...] медикаменти, [...]

Прес-конф[...]

ПР[...]

ЗАПИ[...]

Ще ніколи[...] прес-конферен[...] ло стільки за[...] рального конс[...] Республіки Б[...] Ружева, як ц[...] ча вона бул[...] Дню визволен[...] османського п[...] друзі святкув[...] резня, розмов[...] шла на сього[...]

Журналісті[...] робиці суд[...] над Т. Живко[...] сприйняли у [...] вищення цін, [...] муться проце[...] чи не скорот[...] ристами між [...] ми, чи не бу[...] двосторонні з[...] їнськими і [...] партнерами.

На кожне [...] суті отрим[...] відповідь.

...уйте новини!

о дати ван- паперовому із п'ятде- охоче зай- ть («ринко- перу — до ованців). А жимо, до р — марну- й досі, ма- ення у ша- ться. продовжує все ж від- і звернули- о агентст- виробничого ський пош-

тамт» Ю. Юхименка з офіційним листом щодо укладання договору про розповсюдження, а він: «Ми не зобов'язані вам навіть відповідати, не кажучи вже про розповсюдження вашого журналу. Не хочемо — і край!». За три дні надійшла й офіційна відписка. А незалежної структури, альтернативної «Союздруку», в республіці немає. Тож я зі своїми студентами виходжу на ріг вулиць і кричу: «Купуйте новини!..».

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

...дар?

не торгува- ки нема! Хо- одому взяти будь лас- і фруктів— згаявши купюю. базарчи- візьму, то Якщо зах- т — медку, тів. Якщо знаєте, ціни слово, так зразу й бабуся тор- смітника, розкладені над петруш- важко зги- ди, а самі лися як-не- ну, хто на ось інакше увагу ами, що ва- і на пере- контейнери. «Не звер- хочу звер- просто —

купив, що захотів, і пішов собі далі. І яке тобі діло до людей, що торгують в жахливих умовах, до завалів сміття... І взагалі, яке твоє діло? А може, комусь вигідно, щоб ми нічого не помічали? Ні в що не втручались. Щоб мовчки йшли собі на роботу й з роботи, чекаючи по півгодини на транспорт, в якому, штовхаючись, розказували один одному про любов до ближнього. А якщо це вигідно, то кому?

Отакі нелегкі запитання ставив я самому собі. А потім подумав — усе-таки треба їх поставити людям, які безпосередньо причетні до згаданого вище. Є ж відповідна служба при Радянському райвиконкомі, яка регулярно збирає гроші з безпритульних продавців. Мабуть, є й штатні двірники. Є й інші службові особи, які, до речі, одержують заробітну плату за те, що «організовують» торгівлю і порядок на торговельному майданчику. Так чи не час спитати в них, хто на цій базарній площі господар? І зажадати відповіді.

Леонід ПІДЛУЖНИЙ.
Фото автора.

Телеграфним рядком з Донецька

А У НАС В ДОНБАСІ ГАЗ

На межі Мар'їнського та Великоновоселківського районів завершено буріння першої в Донбасі газової свердловини. Проходження тривало майже півтора року через технологічну складність. Завдання з честю виконав один з кращих госпрозрахункових колективів ВО «Артемгеологія» — бригада бурильників О. Борщова.

...І СИЛІМАНІТ

Сланець-силіманіт не має конкурентів щодо вогнетривкості. Але ми їздимо за ним аж до Південної Кореї. І ось родовище силіманіту відкрите у Володарському районі. Геологи стверджують, що воно комплексне, неглибоке, а отже — перспективне.

...А ЩЕ СТАВРОЛІТ

Флюорит і боксити — незамінні елементи сталеливарного процесу. На Донбас їх завозять з Уралу й Забайкалля. У НДІ чорної металургії знайдено замінник — ставроліт. Приазовська геологорозвідувальна експедиція разом з ученими Донецького політехнічного інституту виявила великі запаси ставроліту в Приазовському кристалічному масиві.

ВИЇДЕМО НА ПІДШИПНИКУ

На Донбасі так складалося десятиліттями: якщо ти чоловік — дорога тобі на шахту, якщо жінка — чекай, доки не пощастить. А не дочекаєшся — шукай роботу в іншому місці, хоча й там те саме. У Шахтарську вирішили зламати традицію, взялися відкривати нові виробничі потужності. При активній підтримці міськради почали будувати підшипниковий завод. З-за кордону одержали 20 вагонів з обладнанням. Перші підшипники з'являться через рік. Отже, скоро отримають роботу близько 4 тисяч мешканців міста.

СОЛОДКА ІДЕЯ

Ідею одержувати власний цукор із власних же буряків першим на Донеччині втілив у життя колгосп «Росія», очолюваний народним депутатом К. Омеляненком (Волноваський район). Досвід запозичили інші господарства. У Мар'їнському районі торік п'ять колгоспів здали урожай на завод і отримали цукор. Колгоспникам продали по 15—20 кілограмів, пенсіонерам — по 5, не обійшли увагою вчителів, медиків, працівників дошкільних дитячих закладів.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Донецька область.

Резонанс

ТАК ЧИ БУВ НАКЛЕП?

З ПРИВОДУ ОДНОГО СПРОСТУВАННЯ

Як, можливо, пам'ятає читач, 3 січня в «Голосі України» було опубліковано матеріал під заголовком «Гралися хлопці у політику. Розповідь про спробу створення партії, альтернативної КП(б)У, що завершилася трагедією». На цю публікацію надійшло чимало схвальних відгуків, за які я щиро вдячний. Очевидно, мені не було б потреби з цього приводу виступати вдруге, якби не надійшов ще один лист — цього разу цілком протилежного змісту.

У зв'язку з тим, що в автора цього листа, голови постійної комісії Кіровоградської міської Ради народних депутатів з прав людини та гласності, співробітника УКДБ УРСР по Кіровоградській області Е. Левицького, претензії є тільки до останніх рядків матеріалу, наведу їх повністю. Ось вони: «Давно немає наркомату внутрішніх справ, а справи його живуть. Як уже зазначалося, в цій установі було непогано поставлено діловодство. Але, як з'ясувалося, не тільки це. Добре там діяв і конвейєр фальсифікацій. Діє він і сьогодні, хоча назви наркоматів — міністерств змінились. Як на моє розуміння, з чим редакція може не погоджуватися, Шубнякови і тепер ходять серед нас під різними прізвищами.

Чи не досить жертв?»

А зара[illegible]роцитуємо [illegible]писане [illegible]утатом-че[illegible]ом: «Диво дивне. Не встигли чорнила просохнути після останніх слів, якими автор ганьбив фальсифікаторів з НКВС, як він сам себе у них пошиває. Твердження про діючий конвейєр фальсифікацій у КДБ, що прийшов на зміну НКВС, вигадане, не відповідає дійсності і є грубим наклепом на діяльність моїх колег, порочить їх честь і гідність.

Воно тим більш цинічне, що автор використав для написання [illegible]татті плоди к[illegible]кої, вд[illegible]ивої і чесної [illegible]ці чекіста нашого часу Михайла Стецюка, який зробив усе від нього залежне, щоб повернути з небуття сплаплюжені імена борців за правду». Далі Е. Левицький від імені працівників УКДБ УРСР по Кіровоградській області [illegible]ставить [illegible]огу «спросту[illegible] брудн[illegible] наклеп на сучасну діяльність органів КДБ».

Зразу ж зазначу, що шановний Едуард Петрович ставить перед редакцією нездійсненне завдання. Щоб це довести, вдамся — для початку — до спростування цитованого вже абзаца, де чекіст Е. Левицький захищає чекіста М. Стецюка від «фальсифікатора» Б. Сидоренка. Так от, кожний неупереджений читач у згаданому матеріалі знайде принаймні чотири схвальні (і жодної негативної) згадки про М. Стецюка. Проте для тих, хто й цього не схотів би помітити, на полі великими літерами набрано: «Працівник КДБ Михайло Миколайович Стецюк, вивчивши справу, яку колись скомпонував Шубняков, довів: слідство у справі підпільної партії сфальсифіковане від початку й до кінця. Завдяки цьому пошуку нарешті було реабілітовано людей, які залишилися навіки молодими».

Тепер наче кожному має бути зрозуміло, що чекістові М. Стецюку віддано належне, що ніхто не збирався забирати його заслуг, отже, якогось захисту від журналіста він не потребує. Виходить, гнівна епістолія кіровоградського чекіста написана не на захист скривдженого колеги, а тільки для того, щоб пошуміти навколо неповажної згадки про фальсифікаторів, Шубнякових, які й тепер і т. д., і т. і.

Мені й досі дивно, чому Е. Левицький зрозумів, що йдеться про Шубнякових саме з КДБ. Адже в наведеному уривку ця установа, як і будь-яка інша, не значиться. Якщо я не помиляюся, НКВС, зникнувши, дав життя двом установам. До того ж, як засвідчив у даному меті інтерв'ю один з керівних чекістів республіки, КДБ не є правонаступником НКВС. Так що, за логікою, мовилося навіть і не про чекістів. А втім, працівникові органів КДБ краще знати, що можна, а чого не варто брати на свій рахунок. Отже, спасибі за кваліфіковану підказку.

Воно й справді, коли добре поміркувати, то можна дійти висновку, що органи КДБ останніми (найостанні-шими!) рокам лять і для тог тті хоч якийсь номіці країни. про це знає і нює таку діяль народилися не ве долі, пам'ят тили, тому п порівняно неда сятиліття так з — чесних, дум кидали в табор ки», змушува рідну землю. І ки за думки, в відтворені на з воду болючих і обікраденого життя. І цим безневинних» саме з тих ор працюєте й Едуарде Петр их фактів нам то нікуди поді гато більше, н доведення моєї

Здається, не той з'їзд СРС депутат Власов говорив про КДБ у нашому уважно слухал правду. Відтоді час, наші мож ними, очевидно різко хитнули тепер безадрес наліста виклик ведений гнів органів. Дуже маємо таку ре діяльність.

Я вірю, Еду ку, що час сп боди і справж ще прийде. І хрестя всі сім за хранах» застій будовних!) ро люди з вашого довиця по пол дуть усі фаль теперішніх Ц був би щасли про це читачам раїни».

Борис СИ...

ДЯКУЄМО, «ГОПАК»

Торік делегація Дніпровського району столиці республіки побувала у французькому місті Шаллет, з яким кияни вже кілька років підтримують економічні та культурні зв'язки. Під час [illegible]дки фольк[illegible]ий ансамбл[illegible]ян «Веселі [illegible]ченьки» разом з ансамблем шаллетців «Гопак» дали благодійний концерт, на який зібралося понад 500 чоловік.

І от тепер керівники ансамблю «Гопак» Жанін і Пьєро Гранжер привезли до Києва медикаменти, сухе молоко,

Світ не без добрих людей

одяг, які артисти купили за гроші, зібрані під час того концерту. Все це подружжя Гранжер передало дітям, які лікуються у дитячій лікарні № 2 Дніпровського району Києва.

— Артисти нашого ансамблю раді допомогти українським дітям, — сказав Пьєро Гранжер.—Це наша віддяка українським хореографам, яких до нас направляло товариство «Україна». З їх допомогою ми поставили багато танцювальних сценок. Танцюють в ансамблі «Гопак» студенти і молоді робітники заводу гумових виробів «Учінсон». 30 танцюристів і 5 музик «Гопака» готують собі і зміну: на кожну репетицію ходять 27 дітей. Тому ми й вирішили передати медикаменти і одяг дітям, які хворіють.

Що ж, спасибі французьким друзям за чуйність і щире серце.

Сергій ЯРОСЛАВОВ.

Прес-конференція

ПРЯМЕ ЗАПИТАННЯ

Ще ніколи, мабуть, на прес-конференції не надходило стільки запитань до генерального консула Народної Республіки Болгарія Івана Ружева, як цього разу. І хоча вона була присвячена Дню визволення Болгарії від османського гніту, який наші друзі святкуватимуть 3 березня, розмова одразу перейшла на сьогодення.

Журналістів цікавили подробиці судового процесу над Т. Живковим, те, як сприйняли у країні різке підвищення цін, як розвиватимуться процеси приватизації, чи не скоротиться обмін туристами між нашими країнами, чи не будуть згортатися двосторонні зв'язки між українськими і болгарськими партнерами.

На кожне запитання присутні отримали вичерпну відповідь.

Телеграфним рядком з Дніпропетровська

ТРЕБА ВСЕ ЗНАТИ

«Комінфо» — назва, погодьтеся, загадкова. Насправді розшифровується легко — комерційна інформація. Тепер зрозуміло, що таке бізнес-центр «Комінфо», де керівники підприємств дістали змогу постійно зустрічатися й спілкуватися з колегами зарубіжних фірм та корпорацій, укладати угоди.

НЕ БУДЕ ЛИХА В ЛИХІВЦІ!

Лихівка — селище, яке колись було районним центром, але потім надовго потрапило на околицю цивілізації й занепало. Та щойно тут став до ладу цех м'яких сирів, планується виробництво й твердого. А якщо точніше, то передбачається відновити це виробництво, оскільки сир «Російський» не найгірший у країні Лихівка колись виготовляла. Тож останню новину у селищі сприймають як ознаку неминучого відродження.

СТО ФІЛЬМІВ У ЗАДУМІ

Театр «Воля», заснований Дніпротелепрескорпорацією, дебютував відеофільмом за драматичною поемою Лесі Українки «Одержима». Підготовлено також стрічку «Маруся Чурай». Відомі у нас актори Л. Кушкова та В. Ковтуненко задумали створити сто відеофільмів за творами й про твори класиків української літератури.

НОВИЙ ЗАПОВІДНИК

Велику тривогу у місцевих екологів та природолюбів викликало незавидне становище, в якому опинилися заказники Обухівських і Таромських плавів, лісові масиви поблизу Дніпропетровська й Дніпродзержинська. Тепер ці території увійшли до складу Дніпровсько-Орільського державного заповідника, створення якого проголошено цими днями.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Зверніть у...

По киш... як по ...

Тисячу кар жертвував для ди другий пом танкера «Ахал ського морсько ва. Саме такий дено на нього суду Жовтнево сн.

Було так. Т зельне пальне причалів нас Одеського пор за справу Д другий поміч тонн вантажу борт. Ілліво охоронна прок шивши спра розслідування, шидзе довела. висновок.

Губителів пр й до цього. На ни часом випис фи — але спла з відомих ки не давали. Чи нафтопродукті Одеського порт тину лише за р ти поворот до порушників. Т ка прокуратуре сом порушила дібних справ і вання дій кон ватців.

Георгій В...
власний к...
«Голосу Укр...
Одеса.

...ість вічного вогню

Ситуація

Зламали две- атному мат- же мощі. встановили: за 6—9 мі- змістився в розкладачка, відро. Не ба- спогади про рок років і занців. На о у міськ- як туберку- Час од на ста- не мав, з

людьми контактував погано. Мабуть, через те його зникнення нікого не здивувало.

Жила маленька людина — тихо й непомітно, потім померла. Як більшість? То ж бо, що ні. Як жертва показної колективної людяності, яка насправді є фікцією.

Прикрий і нетиповий збіг обставин? Пригадуються полтавські події дворічної давності. Тоді в одній з квартир, майже випадково, знайшли померлу бабусю, тіло якої пролежало... півтора року! Єдине, що зробила перед смертю старенька — запалила одну з газових конфорок. І горів той вогник — як свідок чиєїсь байдужості.

І в тому, і в іншому випадках кримінальні справи не порушувалися, оскільки не було ознак насильницької смерті. Та чому не йдуть з уяви ота «лампадка» на кухні та отой увімкнутий репродуктор над розкладачкою — останнє, що єднало їх, вже з того світу, — з нами...

Григорій ГРИНЬ,
власний кореспондент «Голосу України».
Полтавська область.

и, що в ав-
голови по-
Кіровоград-
ади народ-
рав людини
іврobітника
Кіровоград-
Левицького,
до остан-
алу, наведу
вони: «Дав-
у внутріш-
и його жи-
азначалося,
уло непога-
діловодство.
ся, не тіль-
діяв і кон-
цій. Діє він
назви нар-
терств змі-
ое розумін-
ія може не
Шубнякови і
д нас під
ми.
жертв?»
дуємо пи-
ом-ч ом:
встигли чор-
після ос-
ми автор
фікаторів з
себе у них
ження про
фальсифі-
о прийшов
вигадане, не
ті і є гру-
діяльність
ть їх честь

ш цинічне,
став для на-
поди к
чесно
часу ін-
кий зробив
лежне, щоб
тя спаплю-
за прав-
цький від
ів УКДБ
воградській
гу
удн на-
діяльність

чу, що ша-
етрович ста-

вить перед редакцією нездійсненне завдання. Щоб це довести, вдамся — для початку — до спростування цитованого вже абзаца, де чекіст Е. Левицький захищає чекіста М. Стецюка від листа він не потребує. Виходить, гнівна епістолія кіровоградського чекіста написана не на захист скривдженого колеги, а тільки для того, щоб пошуміти навколо неповажної згадки про фальси-

Резонанс

ТАК ЧИ БУВ НАКЛЕП?

З ПРИВОДУ ОДНОГО СПРОСТУВАННЯ

Як, можливо, пам'ятає читач, 3 січня в «Голосі України» було опубліковано матеріал під заголовком «Грались хлопці у політику. Розповідь про спробу створення партії, альтернативної КП(б)У, що завершилася трагедією». На цю публікацію надійшло чимало схвальних відгуків, за які я щиро вдячний. Очевидно, мені не було б потреби з цього приводу виступати вдруге, якби не надійшов ще один лист — цього разу цілком протилежного змісту.

«фальсифікатора» Б. Сидоренка. Так от, кожний неупереджений читач у згаданому матеріалі знайде принаймні чотири схвальні (і жодної негативної) згадки про М. Стецюка. Проте для тих, хто й цього не схотів би помітити, на полі великими літерами набрано: «Працівник КДБ Михайло Миколайович Стецюк, вивчивши справу, яку колись скомпонував Шубняков, довів: слідство у справі підпільної партії сфальсифіковане від початку й до кінця. Завдяки цьому пошуку нарешті було реабілітовано людей, які залишилися навіки молодими».

Тепер наче кожному має бути зрозуміло, що чекістові М. Стецюку віддано належне, що ніхто не збирався забирати його заслуг, отже, якогось захисту від журна- фікаторів, Шубнякових, які й тепер і т. д., і т. і.

Мені й досі дивно, чому Е. Левицький зрозумів, що йдеться про Шубнякових саме з КДБ. Адже в наведеному уривку ця установа, як і будь-яка інша, не значиться. Якщо я не помиляюся, НКВС, зникнувши, дав життя двом установам. До того ж, як засвідчив у даному мені інтерв'ю один з керівних чекістів республіки, КДБ не є правонаступником НКВС. Так що, за логікою, мовилося навіть і не про чекістів. А втім, працівникові органів КДБ краще знати, що можна, а чого не варто брати на свій рахунок. Отже, спасибі за кваліфіковану підказку.

Воно й справді, коли добре поміркувати, то можна дійти висновку, що органи КДБ останніми (найостанніими!) роками багато роблять і для того, щоб навести хоч якийсь порядок в економіці країни. Громадськість про це знає і позитивно оцінює таку діяльність. Але ми народилися не вчора і, слава долі, пам'яті ще не втратили, тому пам'ятаємо, як порівняно недавно — в десятиліття так званого застою — чесних, думаючих людей кидали в табори, «психушки», змушували залишати рідну землю. І за що? Тільки за думки, висловлені або відтворені на папері з приводу болючих питань нашого обікраденого бездуховного життя. І цим «переселенням безневинних» сприяли люди саме з тих органів, у яких працюєте й ви, шановний Едуарде Петровичу. І від цих фактів нам з вами просто нікуди подітися. Їх набагато більше, ніж треба для доведення моєї правоти.

Здається, не так давно був той з'їзд СРСР, на якому депутат Власов пристрасно говорив про зловісну роль КДБ у нашому житті. Його уважно слухали, бо казав він правду. Відтоді минув якийсь час, наші можновладці, а з ними, очевидно, і органи, різко хитнулися праворуч, і тепер безадресні слова журналіста викликають неправедний гнів «скривджених» органів. Дуже шкода, що маємо **таку** реакцію на **таку** діяльність.

Я вірю, Едуарде Петровичу, що час справжньої свободи і справжньої гласності ще прийде. І тоді відкриються всі сім замків на «спецхранах» застійних (та й перебудовних!) років, і кращі люди з вашого ж таки середовища по поличках розкладуть усі фальшиві резони теперішніх Шубнякових. Я був би щасливий розповісти про це читачам «Голосу України».

Борис СИДОРЕНКО.

КРОСВОРД

1				2	3		4	5			6

ПО ГОРИЗОНТАЛІ: 1. Явище природи. 4. Француз, граф, випускник Ніжинського ліцею, художник, друг Т. Шевченка. 7. Повість О. Купріна, написана на київському матеріалі. 8. Кріпость на Дніпрі, яка мала перепиняти втікачів у запорожці. 9. Турецький порт. 11. Період розвитку. 12. Пасмо підводних скель. 13. Образ у мистецтві. 15. Зарубіжний естрадний співак. 17. Військова сторожа. 18. Сукупність слів мови. 19. Бог любові у слов'ян. 20. Вітрильне судно. 22. Картина П. Пікассо. 24. Жертва. 25. Певна порція променистої енергії. 26. Курорт. 29. Дерево. 32. Вибухівка. 33. Неякісний замінник. 34. Різноманітні духмяні трави. 35. Відомий ілюзіоніст. 36. Темп у музиці. 37. Обряд.

ПО ВЕРТИКАЛІ: 1. Видатний кобзар. 2. Богиня Сонця, злагоди й достатку в українському фольклорі. 3. Два нерозлучні герої Троянської війни. 4. Фарба для волосся. 5. Болотний птах. 6. Поема Т. Шевченка. 8. Український скульптор, кінорежисер, драматург. 10. Регіон республіки. 14. Розмальоване великоднє яйце. 16. Мати князя Святослава. 17. Гризун. 21. Втіха. 23. Гірнича виробка. 27. Мініатюрні художні вироби з дерева в Японії. 28. Цивільна судова справа. 30. Видозміна кисню. 31. Допоміжний матеріал у плавленні металу.

ВІДПОВІДІ ДО КРОСВОРДА, НАДРУКОВАНОГО 21 ЛЮТОГО

ПО ГОРИЗОНТАЛІ: 1. Кварк. 6. «Сокіл». 9. Острава. 10. Штамп. 11. Русин. 12. Рогатин. 13. Осика. 16. Альба. 19. Марта. 21. Оренда. 22. Мунтяи. 23. Облава. 24. Бейсик. 25. Свита. 28. Агора. 31. Сар'яи. 34. Соловки. 35. Катет. 36. Вапно. 37. Мексіка. 38. Шипка. 39. Шинка.

ПО ВЕРТИКАЛІ: 1. Кашпо. 2. Алани. 3. Копра. 4. Стугна. 5. Паштет. 6. Сарна. 7. Кисть. 8. Линва. 14. Стрибог. 15. Кентавр. 17. Лінійка. 18. «Бояриня». 19. «Манас». 20. Амеба. 26. Волока. 27. «Таврія». 28. Аркуш. 29. Остап. 30. Астма. 31. Сиваш. 32. Рєпін. 33. Ніоба

…КУЄМО, «ГОПАК»

Дніпровсь-
і республіки
зькому місті
кияни вже
имують еко-
ні зв'язки.
фольк ий
селі а-
ансамблем
дали благо-
який зібра-
ловік.
ники ансамб-
і Пьєро
до Києва
е молоко,

Світ не без добрих людей

одяг, які артисти купили за гроші, зібрані під час того концерту. Все це подружжя Гранжер передало дітям, які лікуються у дитячій лікарні № 2 Дніпровського району Києва.

— Артисти нашого ансамблю раді допомогти українським дітям, — сказав Пьєро Гранжер.—Це наша віддяка українським хореографам, яких до нас направляло товариство «Україна». З їх допомогою ми поставили багато танцювальних сценок. Танцюють в ансамблі «Гопак» студенти і молоді робітники заводу гумових виробів «Учінсон». 30 танцюристів і 5 музик «Гопака» готують собі і зміну: на кожну репетицію ходять 27 дітей. Тому ми і вирішили передати медикаменти і одяг дітям, які хворіють.

Що ж, спасибі французьким друзям за чуйність і щире серце.

Сергій ЯРОСЛАВОВ.

…енція

…М Е …АННЯ

будуть, на
не надходи-
нь до гене-
Народної
рія. Івана
разу. І хо-
присвячена
Болгарії від
, який наші
муть 3 бе-
разу перей-
кавили под-
процесу
те, як
ні різке під-
розвивати-
риватизації,
я обмін ту-
ми країна-
зготатися
між укра-
олгарськими

тання при-
вичерпну

Телеграфним рядком з Дніпропетровська

ТРЕБА ВСЕ ЗНАТИ

«Комінфо» — назва, погодьтеся, загадкова. Насправді розшифровується легко — комерційна інформація. Тепер зрозуміло, що таке бізнес-центр «Комінфо», де керівники підприємств дістали змогу постійно зустрічатися й спілкуватися з колегами зарубіжних фірм та корпорацій, укладати угоди.

НЕ БУДЕ ЛИХА В ЛИХІВЦІ!

Лихівка — селище, яке колись було районним центром, але потім надовго потрапило на околицю цивілізації й занепало. Та щойно тут став до ладу цех м'яких сирів, планується виробництво й твердого. А якщо точніше, то передбачається відновити це виробництво, оскільки сир «Російський» не найгірший у країні Лихівка колись виготовляла. Тож останню новину у селищі сприймають як ознаку неминучого відродження.

СТО ФІЛЬМІВ У ЗАДУМІ

Театр «Воля», заснований Дніпротелепрескорпорацією, дебютував відеофільмом за драматичною поемою Лесі Українки «Одержима». Підготовлено також стрічку «Маруся Чурай». Відомі у нас актори Л. Кушкова та В. Ковтуненко задумали створити сто відеофільмів за творами й про твори класиків української літератури.

НОВИЙ ЗАПОВІДНИК

Велику тривогу у місцевих екологів та природолюбів викликало незавидне становище, в якому опинилися заказники Обухівських і Таромських плавів, лісові масиви поблизу Дніпропетровська й Дніпродзержинська. Тепер ці території увійшли до складу Дніпровсько-Орільського державного заповідника, створення якого проголошено цими днями.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Зверніть увагу

По кишені — як по мішені

Тисячу карбованців пожертвував для рідної природи другий помічник капітана танкера «Ахалцихе» Грузинського морського пароплавства. Саме такий штраф накладено на нього рішенням нарсуду Жовтневого району Одеси.

Було так. Танкер брав дизельне пальне біля одного з причалів нафтової гавані Одеського порту. Відповідав за справу Д. Шервашидзе, другий помічник капітана. 27 тонн вантажу потрапило за борт. Іллічівська природоохоронна прокуратура, порушивши справу й провівши розслідування, вину Шервашидзе довела. А суд зробив висновок.

Губителів природи карали й до цього. Навіть на мільйони часом виписувалися штрафи — але сплачувалися вони з відомчих кишень і користі не давали. Чи не тому вміст нафтопродуктів в акваторії Одеського порту зріс на третину лише за рік? Пора робити поворот до кишень самих порушників. Та ж Іллічівська прокуратура останнім часом порушила вже кілька подібних справ і веде розслідування дій конкретних винуватців.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

Пригоди

ПОЇЗДАМ БУВАЄ ВАЖКО...

Львівське управління внутрішніх справ на транспорті повідомило, що 26 лютого о 14.30 на станції Мостиська-2 з поїзда № 75 Чернівці — Перемишль за понаднормове перевезення багажу висаджено близько 1300 пасажирів. Частина з них самовільно зайшла до поїзда № 63 Львів — Перемишль, а група близько 30 чоловік вийшла на колії й заблокувала рух згаданого поїзда, а також поїздів № 76 Перемишль — Чернівці та № 108 Варшава — Одеса, вимагаючи пропустити їх до Польщі без митного догляду. Після роз'яснювальної роботи поїзди № 76 та № 108 було розблоковано й вони пішли у пункти призначення — після тригодинної затримки. Поїзд № 63 затримано на станції до ранку 27 лютого з метою повторного митного догляду.

Становище на станції контролюється.

ПОГОДА

1—2 березня на Україні передбачається хмарна погода з проясненням, часом невеликий сніг та мокрий сніг, налипання снігу. 2 березня в західній частині республіки переважно без опадів, на дорогах ожеледиця. Вітер змінних напрямків, 3—8 метрів за секунду. Температура вдень від 3 градусів морозу до 3 градусів тепла. Вночі — 2—8 градусів морозу. У східній частині республіки та в Карпатах місцями 10—12 градусів морозу.

По Києву та області, сьогодні вдень невеликий сніг, на дорогах ожеледиця. Вітер змінних напрямків, 3—5 метрів за секунду. Температура близько нуля.

У постійних комісіях Верховної Ради УРСР

«БЕЗРОБІТНИМ МОЖЕ СТАТИ КОЖЕН»

Відповідна стаття конвенції МОП передбачає допомогу у зв'язку з безробіттям у розмірі не нижче 50 відсотків останнього заробітку людини, яка втратила роботу. Така форма існує в цілому ряді країн, у тому числі в США і Канаді. Скільки одержуватиме простий радянський безробітний?

За підрахунками спеціалістів, зараз на Україні понад півмільйона безробітних. Ця цифра зростатиме.

Ось характерний лист з редакційної пошти: «З 1 січня цього року мене звільнили у зв'язку з ліквідацією науково-дослідної станції № 18 при тресті «Південноенергобуд». Я працювала там на посаді інженера у відділі при канівському СМУ «Дніпробуду». Досі влаштуватися за спеціальністю (і не тільки за нею) в рідному місті не змогла — всюди одна відповідь: вакантних місць немає, у нас також скорочення. Як жити далі?».

Це узагальнене запитання я переадресувала голові постійної Комісії Верховної Ради УРСР з соціальних питань народному депутатові **М. Білоблоцькому.**

— Без прийняття Закону УРСР про зайнятість населення, проект якого нині розглядається на сесії нашої Верховної Ради, ми можемо просто мовчки розвести руками і поспівчувати і вашій канівській читачці, і всім отим сотням тисяч людей, які вже втратили чи завтра втратять роботу. Цей лист ще раз доводить — закон повинен починати діяти і накладатися на реалії життя.

Нам потрібна активна політика в сфері зайнятості, яка б регулювала механізм перепідготовки та перерозподілу робочої сили, систему виплат допомоги населенню, зв'язану з безробіттям та працевлаштуванням.

— Ви вважаєте, що майбутній закон буде цією активною політикою?

— Розумієте, такий закон розробляється вперше. Саме тому прискіпливо ставимось до кожного його рядка, до кожного речення. Наша комісія ретельно розглядала всі положення проекту разом з фахівцями, господарниками, вченими, незалежними профспілками. Крім того, за рекомендацією комісії, законопроект УРСР про зайнятість населення пройшов експертизу у п'яти департаментах Секретаріату Міжнародної організації праці у Женеві: авторитетні експерти істотних змін чи поправок у текст не внесли.

— Чому ж його віддали в комісії на доопрацювання?

— На мою думку, «винні» не так самі проекти, як недосконала форма подачі їх на розгляд сесії. Мені здається, ми просто товчемо воду у ступі. Якщо в окремих депутатів виникають зауваження (на що вони мають абсолютне право), то це повинно розглядатися відповідними комісіями в уряді, а не тут, у нас. Ми ж без кінця передруковуємо проект з усіма поправками, доречними і ні, витрачаємо час, дорогоцінний папір.Зрозумійте, я нічого не маю проти істотних змін чи поправок, навпаки. Закон повинен бути бездоганним. Але ж є межі здорового глузду...

— А які статті викликали принципові зауваження трьох сторін — комісії, уряду і профспілок?

— Ті, де йдеться про основне — розмір допомоги, терміни її виплати, додаткові гарантії соціального захисту людей, які не здатні на рівних конкурувати на ринку праці.

— Розкажіть, будь ласка, про це докладніше.

— Емоційно всі ми охочіше схилились би до більшої щедрості на адресу безробітних. Приємно бути філантропом на державному рівні. Але роздавати красиві, однак пусті обіцянки навряд чи підходяще заняття для того ж державного рівня. Треба бути не «лівими» чи «правими», а реалістами і виходити з економічних можливостей республіки. Візьмемо для прикладу «найпекучішу» статтю «Розміри допомоги по безробіттю». Погоджуючись із профспілками про верхню її межу «не менше 50 відсотків середньої заробітної плати за попереднім місцем роботи, але не нижче передбаченої законодавством мінімальної заробітної плати (До речі, питання дуже складне, оскільки в нас не визначена мінімальна заробітна плата. — **Авт.**), при втраті роботи на підприємстві, в установі та організації», комісія, однак, наполягла, аби продовжити цей пункт положенням «максимальний розмір допомоги по безробіттю не повинен бути вищим від середньої заробітної плати, що склалася у республіці».

Профспілки також запропонували, щоб при наданні допомоги у зв'язку з безробіттям враховувався попередній трудовий стаж. Я особисто також за це. Але... Ми ж домовилися бути реалістами: економічної основи для прийняття такої пропозиції немає. Тут може виручити тільки соціальне страхування, як це робиться на Заході, але це тема окремої розмови. Ми ж поки що діємо за принципом: що можемо, те даємо. Швидше б тільки давали.

— Миколо Петровичу, Закон УРСР про зайнятість населення передбачає додаткові гарантії для людей, які потребують соціального захисту, зокрема, створення додаткових робочих місць на підприємствах, в установах і організаціях. Наскільки це можливо в умовах роздержавлення підприємств?

— Закон гарантує соціальний захист незалежно від форми власності. На будь-якому підприємстві — державному чи приватному — бронюватиметься п'ять відсотків від загальної кількості робочих місць для людей, які нездатні конкурувати на ринку праці, наприклад для жінок, котрі мають малолітніх дітей, дітей-інвалідів, а також молоді, інвалідів, осіб передпенсійного віку. Затрати підприємств на створення додаткових місць, які в даний час не використовуються, компенсуються за рахунок зменшення податку на прибуток. Відповідно, за приховування робочих місць з власників стягуватиметься штраф.

— Про державну службу зайнятості, будемо сподіватися, — могутню спадкоємицю нинішніх бюро по працевлаштуванню, наша газета вже розповідала. Закон визначає права і обов'язки нової державної структури. Чи входитиме в коло її інтересів міграція нашої робочої сили?

— Звичайно, бажаючих працювати за кордоном чимало. На жаль, конструктивно вирішувати ці питання республіка ще не може. Треба інтенсивніше зайнятися цим. Очевидно, згідно з міжнародною практикою, [illegible] введено ліцензування міграції, тобто в'їзду-виїзду робочої сили. Причому ліцензії повинні одержувати лише ті фірми, які зможуть забезпечити соціальний захист наших співвітчизників, дадуть нам повну інформацію про наймача, умови праці та оплати, життя громадян з України за кордоном.

— Сподіваюсь, поки що «безробітний» Закон найближчим часом запрацює на повну силу і допоможе знайти відповідь на запитання «як жити далі?» не тільки нашій читачці, а й усім, хто втратив «шматок хліба».

— Так. Закон про зайнятість — документ особливої ваги. Треба, щоб він швидше ставав на захист людини, не залишав її наодинці з усіма проблемами, що постають перед нею в умовах ринку.

Інтерв'ю вела спеціальний кореспондент «Голосу України» Людмила КОХАНЕЦЬ.

Фотоколаж Богдана ПРИЙМАКА.

Нотатки зі спільного засідання аграрних комісій Верховної Ради УРСР

Податками по віниках

І... зникли б вони на всій Україні. Але ми поспішаємо заспокоїти двірників, домогосподарок — віники в республіці будуть. Принаймні дві аграрні комісії Верховної Ради України (з «подачі» закарпатських депутатів) обстоювали від податків з обороту сільські підсобні промисли. Заступнику міністра фінансів республіки В. Ільїну довелося не раз переривати читання Закону «Про систему оподаткування. Про податки з підприємств і організацій. Про прибутковий податок з громадян УРСР, іноземних громадян і осіб без громадянства» і відповідати на запитання, привезені депутатами з місць. Його аргументи почасти не вдовольняли депутатів-аграріїв, які вже бачили ефект бумеранга від прийнятих законів. Ненадовго зняло напруженість і запевнення доповідача: «Минулого разу були висловлені зауваження стосовно оподаткування колгоспів. Товариш Фокін урахував депутатські пропозиції».

Не внесли ясності і мінфінівські таблиці, терміново розмножені під час роботи комісій. Бо, на думку депутата В. Ситника, не було порівняльних цін на промислову і сільськогосподарську продукцію. А саме ножиці цін і підточують економіку села. Хоч, як на нас, більше йшлося про «здоров'я» колгоспів і радгоспів. Особливо настійливо цю думку проводив депутат В. Шаповал: «У колгоспів і радгоспів гроші забирають. Мінфін — через оподаткування, Держстрах — свої, банки — свої, Президент — свої. Так ми колгоспи розвалимо до ручки». Мабуть, треба було б подумати і про розвиток сільської кооперації і фермерства. Бо лише гнучкість, різні форми господарювання порятують нас у ринковій стихії. Дихання її сягнуло і цього залу, і, як завжди, мало не почалися пошуки винних: «Куди дивиться і що робить уряд?». Тут треба віддати належне тактові голови Комісії з питань соціального розвитку села В. Сухому, який не дав «розгорітися» мітингові. Списати все на опозицію неможливо, бо вона була представлена лише одним депутатом І. Макаром. До речі, як і жіноцтво.

Це, звичайно, гумор. А проза в страшних збитках, які несе село від «війни законів», колісниці цін. Мовилося й про те, що треба почекати союзних законів, їхніх викладок. І слушно зауважив головуючий В. Сухий: «Біда, що варимося у власному соку». А треба прогнозувати, визначати шляхи, якими треба йти, щоб вижити». Йшлося на комісіях і про зростання цін на будівельні матеріали, падіння рентабельності господарств. На цьому тлі й виколисалася ідея комісії, яка зробить потрібні розрахунки, подасть свої поправки до закону.

Ось і все. Про результат роботи комісії ми дізнаємося пізніше — з кількості «живих» і збанкрутілих колгоспів та радгоспів.

Віктор КОСАРЧУК, Юрій НЕСТЕРЯК.

ЧИ СХОДЯТЬСЯ КІНЦІ З КІНЦЯМИ?

СОЮЗНИЙ ДОГОВІР І УКРАЇНА ЯК СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У дискусії, що розгорнулась нині в нашому суспільстві щодо майбутнього Союзу РСР, мабуть, найбільш гострим і складним є питання про зміст Союзного договору. Чи зможе Україна після підписання договору здійснити все те, що записано у прийнятій торік Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет? Мене, як і інших громадян України, це питання турбує.

Хотів би, користуючись люб'язно наданою редакцією газети «Голос України» можливістю, поділитися своїми думками щодо забезпечення в умовах оновленого Союзу суверенних прав Української держави як суб'єкта міжнародних відносин.

Якщо виходити з Конституції СРСР, то, здається, тут немає проблем. Адже у 80-й статті передбачено, що союзна республіка має право вступати у відносини з іноземними державами, укладати з ними договори й обмінюватись дипломатичними і консульськими представниками, брати участь у діяльності міжнародних організацій. Те ж саме проголошує 74-та стаття Конституції УРСР. Насправді це право повною мірою використати неможливо. Ось приклад. У лютому цього року альтинг (парламент) Ісландії заявив про наміри встановити дипломатичні відносини з Литвою. У ноті, врученій послу Ісландії Міністерством закордонних справ СРСР, стверджується, що таке рішення альтинга «є безпредметним, оскільки Литва залишається, як і раніше, республікою, що входить до складу СРСР». Міністерство проігнорувало Конституцію. Як не дивно, далі в ноті йдеться про те, що ісландсько-прибалтійські зв'язки «можуть мати місце тільки в рамках Конституції СРСР». Не сходяться кінці з кінцями у союзного зовнішньополітичного відомства.

На жаль, і Верховна Рада СРСР не виявила розуміння інтересів республік у сфері зовнішньої політики при прийнятті торік Закону «Про розмежування повноважень між Союзом РСР і суб'єктами федерації». У ньому зроблено навіть крок назад — права, надані республікам Конституцією, обмежено рядом застережень. Проектом Союзного договору, запропонованим Президентом СРСР, зовнішньополітичну діяльність також намічається зосередити в основному в центрі. Є дані про те, що і в проекті договору, який зараз розробляється у Москві з участю представників республік, докорінних змін у цьому питанні не передбачається.

З такими підходами погодитись не можна. Треба поставити все з голови на ноги. Україна, як суверенна держава, має повною мірою здійснювати свій суверенітет на міжнародній арені. Союзне ж зовнішньополітичне відомство повинно мати лише ті повноваження, які йому передадуть Україна та інші республіки. І справа тут не в якихось амбіціях республік, як це іноді можна почути. Без широкого включення України в міжнародне співробітництво нам не подолати відставання як в економіці, так і в інших сферах життя суспільства, а значить, не підняти і добробут людей. Штучна відгородженість від світу, автаркія, як свідчить історія, і не тільки нашої країни, завжди призводила до плачевних наслідків. Тож наш національний інтерес полягає у відкритості України світові, у розвитку різносторонніх міжнародних зв'язків.

Компартія України у цих питаннях зайняла чітку позицію. На своєму XXVIII з'їзді у спеціально прийнятій резолюції «Про державний суверенітет УРСР» вона заявила, що виступає за «становлення України як реального суб'єкта міжнародних відносин, право вступати у безпосередні економічні, торговельні зносини із зарубіжними державами, обмінюватися з ними дипломатичними і консульськими представництвами».

Працюючи зараз над концепцією міжнародної правосуб'єктності УРСР і заходами по її запровадженню в життя, доцільно врахувати досвід дипломатичної діяльності нашої республіки у перші роки Радянської влади.

Він досить багатий і повчальний. На рубежі 20-х років Україна встановила дипломатичні відносини і обмінялась повноважними представниками з Австрією, Італією, Німеччиною, Польщею, Туреччиною, Чехословаччиною та рядом інших держав. У той же період Україною було підписано більше 60 договорів, угод і конвенцій з 15 країнами. Активна зовнішньополітична діяльність республіки сприяла зміцненню миру на європейському континенті, створенню сприятливих умов для відбудови нашого народного господарства.

При підготовці цієї статті мабуть чи не вперше використано архіви, які свідчать, що питання реалізації суверенних прав України у сфері зовнішніх зносин постійно були в полі зору пленумів, Політбюро, Секретаріату, Комісії в закордонних справах і закордонного відділу ЦК КП(б)У та українського уряду. Це знаходило розуміння і підтримку Росії. Досить послатись на доповідну записку наркома закордонних справ РРФСР Г. Чичеріна в Політбюро ЦК РКП від 26 лютого 1920 року. Він писав: «Радянській Україні необхідно виступати на міжнародній арені, але це неможливо без Українського наркомату закордонних справ... Відсутність наркомату закордонних справ усякий закордонний політик буде розуміти як доказ відсутності державної самостійності у Радянській Україні». У березні 1920 року постановою ВУЦВК був створений Народний комісаріат закордонних справ УРСР, функції якого до цього виконувала Рада народних комісарів УРСР.

Напередодні створення Союзу РСР Політбюро ЦК КП(б)У виробило концепцію участі УРСР у зовнішньополітичній діяльності Союзу. В її основу було покладено доповідь видатного партійного і державного діяча Е. Квірінга з цього питання, в якій, зокрема, зазначалося: «Оскільки Україна займає в політиці великих держав самостійне місце, ми не можемо відмовитись від самостійних посольств УРСР у великих державах, оскільки передача повноважень УРСР російським послам стала б показником для цих держав фіктивності усіх розмов про суверенну Україну».

У загальних рисах позиція Політбюро ЦК КП(б)У зводилась до того, що Україні доцільно мати власні дипломатичні представництва у великих і суміжних країнах, а також у країнах масового поселення української еміграції. В інших країнах, де є специфічні інтереси УРСР, пропонувалося обмежитись введенням радників або секретарів з українських справ до складу посольств РРФСР.

З точки зору пошуку підходів до забезпечення зовнішньополітичних інтересів УРСР у складі СРСР цікавими є ряд інших документів того часу. В переписці повпреда УРСР з НКЗС УРСР, наприклад, пропонується, щоб кандидатури на посади повноважних представників СРСР у країнах, де інтереси УРСР переважають над інтересами інших республік Союзу, висувались українським урядом.

На жаль, пропозиції України не знайшли підтримки в центрі у період підготовки до підписання Союзного договору. У зв'язку з цим Голова РНК УРСР Х. Раковський писав Г. Чичеріну 31 січня 1922 року: «Перед від'їздом я хотів обмінятися з Вами думками щодо Вашого проекту «об'єднання» зовнішньої політики. Тут про «об'єднання», звичайно, мова не йде, а, як сказано в проекті, про «підпорядкування» всіх незалежних республік РРФСР і про надання останній права розпоряджатись їх правами і майном... Що стосується майбутнього, тобто реального забезпечення єдності нашої зовнішньої політики і політичного керівництва РРФСР, — рішення цього завдання треба шукати не в механічному скасуванні і підпорядкуванні Наркоматів закордонних справ інших республік, а в більш тісному погодженні їх роботи з роботою Народного комісаріату закордонних справ РРФСР».

Після об'єднання в 1923 році органів зовнішніх зносин РРФСР і УРСР Україні на деякий час вдалося зберегти за собою в ряді країн посади радників і перших секретарів з українських справ. Однак вони були позбавлені можливості забезпечувати інтереси України, про що змушена була заявити в лютому 1926 року Комісія ЦК КП(б)У в закордонних справах у відповідній постанові.

Згодом, як відомо, Союз РСР перетворився у жорстко централізовану, унітарну державу. Мабуть, було б некоректно з наукової точки зору пов'язувати такий хід подій тільки з діями лідерів, які були на чолі держави. У світі багато федерацій (США, ФРН, Канада, Швейцарія, Австрія, Бельгія, Аргентина, Бразилія, Мексіка та багато інших). І в їх розвитку, як свідчать висновки вчених, переважаючими є тенденції до інтеграції. У той же час конфедерації зустрічаються рідко, створюються для досягнення обмежених цілей і в перспективі перетворюються у федерації або розпадаються.

Тож історичний екскурс у 20-ті роки нам не тільки підказує варіанти забезпечення міжнародної правосуб'єктності України, а й застерігає від повторення помилки, яка, на мій погляд, полягала в тому, що переваги повної централізації зовнішньої політики здалися незаперечними і не були визначені повноваження у цій сфері членів федерації.

У зв'язку з цим не можу втриматись, щоб ще раз не процитувати Х. Раковського. У листі Г. Чичеріну 12 лютого 1922 року він писав: «Незручності від існування незалежних республік є, як є і від існування націй взагалі, і незручності від того, що ми визнаємо їх рівність. Але я впевнений, що, коли до питання підійти по-діловому, всі ці незручності можуть бути зведені до мінімуму і існування незалежних радянських республік буде для нас джерелом сили». Ці слова звучать по-сучасному.

Уявляється, що за новим Союзним договором Україна як суверенна держава повинна мати всі права суб'єкта міжнародних відносин. Справою нашого парламенту і уряду має бути питання, з якими країнами обмінятись дипломатичними і консульськими представництвами, а з якими доручити здійснювати зносини союзному уряду. При цьому слід переглянути роль і функції послів СРСР. Вони повинні представляти не просто центр, як тепер, а республіки, які входять до Союзу, відстоювати їх інтереси, інформувати їх уряди. Та й призначатись союзними послами мають працівники не тільки з центру, як це здебільшого робиться сьогодні, а й з республік. Напевне постане питання про призначення в ряді країн у складі союзних посольств та генконсульств повноважних представників України, радників та інших відповідальних працівників. На основі повного суверенітету мають вирішуватись і інші питання зв'язків України із зовнішнім світом.

Досвід минулого, та й сьогодення, свідчить про необхідність чітко визначити в Союзному договорі повноваження у зовнішньополітичній сфері союзного уряду, союзного Міністерства закордонних справ, принципи їх взаємовідносин з відповідними державними органами союзних республік.

Потрібен договір, який би гарантував можливість проведення Україною, як і іншими республіками, зовнішньої політики, що відповідала б їх національним інтересам. У той же час договір повинен створювати сприятливі умови для об'єднання зусиль республік як суверенних держав для вирішення у зовнішньополітичній сфері завдань, що становлять інтерес для всього Союзу.

Анатолій МЕРКУЛОВ.
Гонорар за статтю прошу перерахувати Українському фонду культури.

ЩО ЦЕ ТАКЕ — «ЧЕСНИЙ СОЮЗ»?

(Закінчення. Початок на 3-й стор.).

ляв, розпадуться сім'ї, якщо проголосуємо проти. Але ці аргументи, як на мій погляд, надто несерйозні. Вони розраховані на нашу затурканість. Бо в час розвинутого транспорту і відкритості кордонів, як то і є в цивілізованих країнах, такої проблеми просто не існує. Швидше навпаки — люди раді пожити, скажімо, і у Франції, і в Італії.

Ну а щодо «частинок біографій», залишених українцями по всій $^1/_6$ світу, то що б відповіли на це мільйони українців, засипаних снігом по Сибірах та Соловках? Чи й вони проголосували б своїми кістками за імперський Союз?

М. Ш. Мені не хочеться бути пророком, але ще буде час, коли ми проаналізуємо, критично згадаємо, як ми витравили з громадської свідомості гордість за свою країну, за свій народ. А народ у нас радянський. Хто б ти не був — узбек, грузин чи росіянин, та коли опинишся за межами СРСР, потрапляєш у новий спосіб життя, через поведінку, через образ мислення виявляєш модель радянської людини.

Який мається на увазі час (час «Ікс»?), коли ми (хто саме?) «проаналізуємо» і «критично згадаємо»? А щодо «моделі (!) радянської людини» («гомо совєтікус»?), то це правда — наших за кордоном завжди впізнаєш. По замкненості, незнанню мов, низькій культурі, по тому, як вони кидаються по магазинах уцінених товарів. Та все ж будемо сповідувати сумнівну традицію особливої вищості радянської людини над усіма, будемо «гордитися за свою країну, за свій народ» (це в нас не по талонах).

Яким знайомим за 73 роки війнуло від слів: «Хто б ти не був — узбек, грузин чи росіянин» (немає значення!). Тільки це ми вже проходили і добре знаємо, до чого призвела великодержавна концепція нівелювання націй. От тільки важко повірити, що подібні категорії належать мисленню голови Комісії з питань суверенітету... того, хто має відстоювати незалежність України. Коли б тут мова йшла про когось з ідеологів центру, тоді б усе було логічно...

М. Ш. І коли громадяни проголосують за неї (єдність СРСР. — В. Т.), тоді в межах країни маємо робити чесний Союз. Я думаю, що навряд чи сьогодні є якісь політичні динозаври, що могли б відстоювати відтворення колишніх структур центру.

Чому **«відтворювати** колишні структури центру» (підкреслено мною), хіба вони — тобто, союзні міністерства, союзна юстиція, КДБ і т. д. — вже не існують? Ну і стосовно «політичних динозаврів» — досить сміливий пасаж, хоч... кого тут мав на увазі шановний Микола Олександрович? Часом не анонімних авторів нового Союзного договору, адже його текст нічим не відрізняється від того, який запропонував великий стратег з національного питання Йосип Віссаріонович?

А щодо «чесного Союзу» «в межах країни» (а як за межами?), то коли б я знав, що це таке. Бо, як каже сам М. Шульга, його ще мають робити, будувати, мов комунізм.

І останнє. Звичайно, питання, сформульоване нашою Верховною Радою, конкретніше і справедливіше, ніж те, яке нав'язує центр. Хоч я всім серцем за те, аби написали просто і ясно — «Ви за незалежну Україну чи за Україну, підпорядковану Центру?» І можна не сумніватися, що люди тоді відповіли б справді чесно.

Віктор ТЕРЕН,
письменник.

«Гаряча» лінія

Воєнні дії припинено

До Ради Безпеки ООН надійшов лист міністра закордонних справ Іраку Таріка Азіза, в якому повідомляється, що Ірак безумовно виконає всі 12 резолюцій Ради Безпеки ООН.

Президент США Буш оголосив про перемогу союзників і про припинення вогню на певних умовах. У зверненні до американського народу президент Буш сказав, що місія США виконана, Кувейт визволений і знову в руках кувейтців. Він повідомив, що опівночі за вашінгтонським часом (о 8 годині 28 лютого за київським) війська міжнаціональної коаліції припиняють воєнні операції і від Іраку залежатиме, чи стане припинення вогню постійним. Ірак повинен припинити ракетні атаки, звільнити всіх військовополонених, сприяти визначенню мінних полів та морських мінних загород. «Як тільки Багдад порушить ці умови, — сказав Буш, — союзні війська відновлять воєнні акції». Президент США попросив Ірак протягом 48 годин надіслати іракських військових командирів для зустрічі з командуючими союзними військами. Держсекретар Бейкер відправиться на наступному тижні в район Перської затоки, щоб розпочати мирні переговори. Звертаючись безпосередньо до іракського народу, Буш сказав, що союзники були вимушені розпочати воєнні дії в регіоні і чекають, коли на чолі Іраку стануть люди, які готові жити в мирі із своїми сусідами.

Як повідомив представник Білого дому Фіцуотер, рішення про припинення воєнних дій Буш прийняв після того, як було визначено, що продовження війни призведе до жертв, без яких можна обійтись. Виведення американських військ може початися протягом кількох днів.

Ассошіейтед Пресс повідомило, що союзні війська мають намір розкидати листівки про припинення війни, а також транслювати це повідомлення через гучномовці.

Прем'єр-міністр Японії Т. Кайфу висловив надію, що Ірак повністю виконає всі умови. Міністр закордонних справ Канади Д. Кларк віднаначив велику заслугу Ради Безпеки ООН.

МІСТОМ ІДЕ ПАТРУЛЬ

А як у них?

Вийшовши з поїзда метро на станції «Вестмінстер», я відразу й не збагнув, що мої сподівання швидко дістатись урядової установи, де мені була призначена зустріч, не виправдаються. Сходи і переходи, що ведуть на вулицю, були забиті щільними рядами людей, які не стільки йшли, скільки тупцювали на місці. Коли вже потрапив у годину пік, то набирайся терпіння, подумав я. Та коли людські пробки почали поступово розходитись і попереду я побачив довгожданий вихід, то з реплік пасажирів стало ясно, що затримка мала конкретну причину. Хвилин за двадцять до цього на станції була оголошена «бомбова тривога», тут уже побували чергові із загону по боротьбі з тероризмом, але, на щастя, нічого не виявили.

«Незабарна реакція поліції і пильність людей — наша головна зброя», — сказав міністр внутрішніх справ, виступаючи в парламенті того дня, коли сталася надзвичайна подія, що сколихнула всю Англію. Я маю на увазі залп із саморобних мінометів по резиденції прем'єр-міністра на Даунінг-стріт, що пролунав уранці 7 лютого.

Досвідчені люди відразу ж упізнали «почерк» ІРА — військової організації ірландських націоналістів, які базуються в Ольстері і мають свої підпільні опорні пункти на території Англії. За 21 рік активна діяльність бойовиків ІРА завдала чимало жертв як у Північній Ірландії, так і на основній території Сполученого королівства. Але залп по Даунінг-стріт став першим випадком, коли на території метрополії було приведено в дію міномети. До цього в Англії терористи список своїх жертв в основному поповнювали з допомогою бомб із годинниковим механізмом і вогнепальної зброї.

...Увійшовши до однієї з лондонських установ, я відразу опинився сам-на-сам з вахтером, який ввічливо запропонував мені показати, що я маю в портфелі. У фойє мене вже чекала одна з помічниць високої особи, з якою у мене мала відбутися зустріч. Помічниця простягнула картку, на якій було позначено моє прізвище, і запропонувала прикріпити її до лацкана піджака. Потім ми пройшли до кабінету начальника.

Правилами, встановленими ще кілька місяців тому, рекомендується відвідувачів урядових офісів зустрічати і проводжати. Пильність плюс ввічливість нікого не повинні ображати.

Коли мене ввели до кабінету заступника міністра, я помітив і у нього на ланцюжку пластмасову картку з фотографією і прізвищем, перехрещену трьома кольоровими смужками. Такий вигляд має тепер посвідчення особи члена палати громад, призначене для пильних очей тих, хто покликаний миттєво відрізняти своїх від чужих.

Посилені заходи безпеки в урядових установах і громадських місцях почали здійснюватися з 1989 року, коли було прийнято указ про запобігання тероризму. Безпосереднім приводом для цього заходу став вибух бомби у готелі міста Брайтона, де мешкали делегати щорічної конференції консервативної партії. Серед жертв вибуху — один член парламенту і дружина голови партії. Цей законодавчий акт вважався тимчасовим. Він санкціонував створення спеціальних загонів для боротьби з тероризмом і визначав спрощений порядок дій поліції щодо осіб, підозрюваних у приналежності до терористичних організацій. Указ щорічно підлягає поновленню за рішенням парламенту. Але відтоді кожне таке рішення супроводжується, як правило, додаванням більш суворих заходів щодо розшуку і покарання осіб, які загрожують безпеці як офіційних діячів, так і простих громадян.

Нова хвиля тривоги за життя британців і безпеку установ була викликана початком війни проти Іраку. Одне з тюремних приміщень було переобладнане під табір для інтернованих осіб, насамперед приїжджих з Іраку та інших близькосхідних країн, коли є підстави підозрювати їх у тому, що вони зв'язані з агентурою спецслужб Іраку або якихось воєнізованих терористичних організацій.

Була зміцнена охорона аеропортів: з'явилися бронетранспортери, танкетки, автоматники. Посилено також поліцейське патрулювання міст. Не тільки в районі Вестмінстера чи то Уайтхолла, де нині вартових порядку в чорній формі значно побільшало, але і на всіх головних вулицях частіше можна зустріти нерозлучні пари поліцейських.

Однак після вогневого нальоту на Даунінг-стріт зі сторінок газет і з парламенту посипалися запитання. Чому фургон, який зупинився в центрі урядової вулиці, не викликав ні в кого підозри? Куди дивились об'єктиви спеціальних відеовартових, установлених на дахах будинків Уайтхолла і Даунінг-стріт? Адже стало відомо, що підготовка мінометного нападу зайняла у бойовиків ІРА кілька місяців. Чому це не було вчасно помічене агентурною мережею безпеки? Чому снайпери, розставлені на дахах будинків Уайтхолла з початку війни у Перській затоці, не помітили, що коїться у них під самим носом?

І головне питання: що треба зробити, аби цього не сталося знову?

Міністр внутрішніх справ Кеннет Бейкер, певна річ, одразу оголосив про серію нових заходів, яких буде вжито, щоб люди, які працюють у міністерських офісах і в парламенті, почували себе у більшій безпеці. Але у терористів завжди є перевага за будь-якої найжорсткішої системи заходів безпеки. Це — прихованість і раптовість їхніх дій. Для демократичної країни завжди існує межа, яку не можна переступити, не зазіхнувши на нормальне життя людей, на право доступу до громадських місць. Тому пильність і швидкість реакції — головна наша зброя у відповідь. Так міркують англійські діячі.

І ще. «Чому всі активно обговорюють нові заходи безпеки і ніхто не згадає про головне — про невирішені політичні проблеми Північної Ірландії?» — дивуються політичні оглядачі деяких газет. Це — пряме влучення в одне з найвразливіших місць внутрібританської політики. Ольстер залишається незагойною раною. Хоч заради справедливості слід сказати, що центральний уряд зробив останніми роками чимало, аби налагодити діалог між католиками - націоналістами (від імені яких діє ІРА) і протестантами - «юніоністами» (яких в Ольстері вдвічі більше, ніж католиків).

Спартак БЄГЛОВ.
Лондон.

Інформ-шоу

ВАС ЗАСУДЖЕНО — ІДІТЬ ДОДОМУ!

Такими словами, можливо, закінчуватимуться судові засідання в Сінгапурі, якщо експеримент, який нині проводять правоохоронні органи країни, виявиться вдалим. Згідно із задумом, частина засуджених до незначних строків ув'язнення тепер самі зможуть вирішувати, де відбувати покарання — у в'язниці чи... вдома. Тим, хто обрав домашній арешт, на ногу чіплятиметься спеціальний монітор, який і стежитиме, щоб «в'язень» протягом доби не виходив із свого помешкання. Якщо ж він порушить заборону, монітор через прикріплений до телефону прилад негайно подасть сигнал на центральний комп'ютер. Намисне ж псування приладів розцінюватиметься як спроба втечі з місць позбавлення волі. На думку місцевої преси, даний захід є проявом гуманності, особливо щодо тих, хто відбуває покарання за незначні правопорушення чи то вперше. А правоохоронним органам він допоможе хоч трохи вирішити проблему переповненості в'язниць, яка сьогодні стоїть у країні дуже гостро.

ЯК ЗБЕРЕГТИ ЗУБИ!

Для цього, на думку британського лікаря-стоматолога Е. Тейлора, слід звернутися до досвіду наших далеких пращурів. Лікаря зацікавив факт: за даними досліджень знайдених археологами черепів первісних людей, більшість із наших предків мали міцні здорові зуби. Це навело Е. Тейлора на думку: щоб зберегти зуби, слід споживати холодну, а найкраще сиру їжу. Саме так робили печерні люди, особливо тоді, коли вони ще не знали вогню. Стоматолог випробував цю «дієту пращурів» на собі і нині принагідно з гордістю демонструє свої здорові, гарні зуби як головне підтвердження власного відкриття.

БОРОТЬБА З КУРІННЯМ: ЯПОНСЬКИЙ ВАРІАНТ

Своєрідний метод боротьби з курінням практикує японець Хірота Ямагуті. На власні кошти він спорудив п'ятиповерховий будинок, у якому запропонував селитися всім бажаючим, зазначивши, що квартплата тут дещо нижча від загальноприйнятої. Власник будинку поставив єдину умову: його пожильці мають не палити цигарок. Порушники негайно виселяються, попередньо сплативши штраф — третину мільйона ієн у фонд боротьби з курінням.

Наш прес-клуб

ОЧИМА ЗАРУБІЖНИХ КОЛЕГ

«Горбачов все ще заявляє, що його мета — створення відкритого й вільного суспільства. Якщо він відважиться вдатися до сили, це спровокує громадянську війну, якої він намагається уникнути, й водночас не забезпечить стимулу для виробництва гостро необхідних товарів і послуг. Більше того, збройні сили, до яких за допомогою він вдасться, напевно замінять його іншим керівником, який буде їм більше до вподоби. Тому він також зацікавлений у міцності нових демократичних інститутів».

«Нью-Йорк таймс» (США).

* * *

«Економічні проблеми можуть зрости, якщо п'ятнадцять радянських республік відмовляться від влади центрального уряду і підуть кожна своїм шляхом. Прибалтійські республіки свого часу, очевидно, йдуть зі складу Радянського Союзу. У них досить сильна національна економіка і досить довга історія торгівлі зі Скандінавією та іншими районами Західної Європи для того, щоб мати можливість благополучно здійснити цей перехід, незважаючи на їхню залежність від радянської нафти, газу і атомної енергії».

«Лос-Анджелес таймс» (США).

* * *

«Нині Москві загрожує згортання її економічних і фінансових відносин із Заходом, оскільки Всесвітній банк і МВФ тимчасово припиняють виконання своїх планів допомоги Радянському Союзові в широких масштабах, і Європейська співдружність та інші західні країни згортають свої плани надання допомоги і шукають нові можливості надання у майбутньому допомоги конкретним програмам у окремих республіках».

«Файненшл таймс» (Англія).

* * *

«Неминучий виїзд з Радянського Союзу створює серйозну моральну й політичну проблему для Заходу. Захід може спробувати обмежити цей потік, але якщо він не хоче відродити такі ненависні символи переможеного комунізму, як загородження з колючого дроту й патрулі на кордонах, він навряд чи зможе значною мірою завадити цьому».

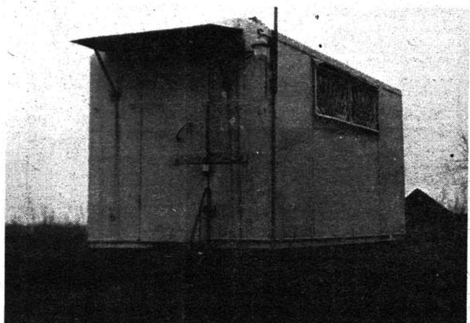
«Вашінгтон пост» (США).

ЖИВИ ДОВГО, ЛЮБКО

(Закінчення.
Початок на 1-й сторінці).

Коли ми приїхали сюди, мешканці хутора одразу зібралися на єдиній його вулиці:

— Ми думали, що тут щось продають, та й біжимо оце!

Справді, біда у них з покупками — часом тижнями без хліба сидять хлібороби-ветерани. Магазину нема, автолавка не їздить, стоїть собі залізний вагончик без продавця, ото як Степан Ільченко (він живе поруч) прийме хліб, то й будуть з хлібом, бо машина чекати не хоче. Те саме — з дровами, з пшеничкою для курей.

Чи думали вони, з молодих літ почавши роботу в тутешньому колгоспі, що колись стануть останніми жителями Любки! І що Любка саме для них стане останнім затишком на землі — бо молодші давно виїхали шукати іншого затишку.

Але живуть — усі, кого вранці будить красень-півень у благословенній Любці.

А. БРУНЬКО.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

Проект

КОНЦЕПЦІЯ

ЗАПРОВАДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДЕРЖАВНИХ ГРОШЕЙ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЇХ КОНВЕРТОВАНОСТІ

ГАЛЬЧИНСЬКИЙ Анатолій Степанович, автор трьох монографій з проблем грошових відносин. Працював секретарем Миронівського райкому Компартії України, що на Київщині, закінчив аспірантуру Академії суспільних наук при ЦК КПРС. Більше п'ятнадцяти років викладав політекономію у вузах Києва. Він співавтор підручника для фінансово-економічних вузів «Грошовий обіг та кредит капіталістичних країн».

Сьогодні, здається, вже всім зрозуміло, що власні українські гроші — це не політична гра, а спосіб регулювання економіки. Розбіжності здебільшого у шляхах впровадження власної валюти. Один з таких шляхів — паралельний обіг двох грошових одиниць — загальнодержавних грошей — карбованця та української республіканської грошової одиниці пропонує наш автор. У вас, шановний читачу, інша точка зору? Тоді закликаємо до розмови.

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Українські державні гроші (УДГ) запроваджуються згідно з Законом «Про економічну самостійність Української РСР». Державою УРСР їм надається статус законного платіжного й купівельного засобу, а також засобу збереження доходів і нагромаджень, що перебувають в обігу на території республіки.

Метою запровадження УДГ є зміцнення економічного суверенітету й державності Української РСР, стабілізація грошової системи, стимулювання підприємництва, захист внутрішнього ринку товарів народного вжитку та виробничого призначення, поетапний перехід українських грошей до конвертованості. Запровадження УДГ не суперечить принципам функціонування та розвитку єдиного загальносоюзного ринку. Система УДГ розглядається як одна з ланок здійснення в країні грошової реформи. В умовах фактичного розпаду існуючої грошової системи її стабілізація можлива не за принципами централізації, а, навпаки, за принципами більш глибокої диференціації, її регіональних ланок, автономного зміцнення останніх і лише подальшого їх зближення.

З метою розвитку міжреспубліканських зв'язків державна система грошей Української РСР протягом певного часу буде грунтуватися на паралельному обігу двох грошових одиниць — карбованця й УДГ. Процес ціноутворення здійснюватиметься в карбованцях. Водночас бінарна грошова система розглядається як перехідна структура. Вона розрахована на період запровадження конвертованості УДГ й карбованця. Із завершенням цього процесу функції системи паралельної грошової структури повністю вичерпають себе: УДГ й карбованець стануть економічно тотожними грошовими одиницями. За цих умов доцільність обігу в республіці карбованця практично зникне. Поряд з цим виникнуть економічні передумови формування принципово нової грошової системи Союзу РСР, яка зможе діяти за принципами валютного союзу.

Запровадження УДГ призведе до істотного ускладнення сфери грошового обігу республіки. Поряд з позитивними будуть розвиватися й деякі негативні процеси. Система УДГ потребує створення власної інфраструктури і додаткових матеріальних витрат. Однак вони в кінцевому підсумку компенсуються загальними позитивними результатами, які будуть досягнуті завдяки інтенсифікації процесу переходу економіки на ринкові засади та її інтеграції у структуру світового господарства.

Система УДГ може бути запроваджена лише на певному всебічного розвитку в республіці ринкової структури економіки й здійснення ефективної дефляційної політики. За принципами ринкового механізму будуть здійснюватися також емісія та обіг УДГ.

Розділ 2. ЕМІСІЯ УДГ

Емісія УДГ здійснюватиметься у вигляді готівкових (касових) та безготівкових (кредитних) способів з метою:

а) грошового (готівкового) покриття найбільш дефіцитної групи товарів народного вжитку;

б) для грошового (безготівкового) покриття товарів і послуг виробничого вжитку, що реалізуються через мережу оптової торгівлі.

Додаткова емісія УДГ буде здійснюватися для покриття конвертованої валюти, що перебуває на рахунках юридичних осіб та в руках окремих громадян, які виявлять бажання використати їх на внутрірееспубліканському ринку.

Стабільність УДГ буде визначатися їх забезпеченням товарними запасами й нагромадженими в Українській РСР валютно-кредитними ресурсами, а також відповідністю масштабів їх емісії товарній масі, яку вони мають обслуговувати.

Розділ 3. ОБІГ УДГ

УДГ будуть виплачуватися населенню республіки поряд з карбованцями у вигляді встановленої на підставі розрахункових коефіцієнтів частки заробітної плати, пенсій та стипендій. Зазначені виплати здійснюватимуться відповідно до наявної маси лімітованих товарів виключно за бажанням громадян. Це передбачає роздвоєння ринку споживчих товарів на ринок масового попиту, що деякий час збереже існуючу грошову (у карбованцях) структуру обігу, й ліцензований ринок товарів підвищеного попиту, що обслуговуватиметься УДГ.

За цим же принципом має функціонувати й ринок засобів виробництва, що формуватиметься на основі заміни централізованих поставок.

Визначення співвідношення купівельної спроможності УДГ й карбованця та встановлення відповідно до цього їх вартісних коефіцієнтів будуть здійснюватися на основі ринкового механізму. Передбачається, що спочатку одну одиницю УДГ буде прирівнено до карбованця. За цим коефіцієнтом населенню виплачуватиметься встановлена частка заробітку та інших грошових виплат. Однак існуючий дефіцит товарів неминуче призведе до того, що багато громадян та юридичних осіб захочуть одержати додаткову кількість УДГ. Для цього треба створити ринок УДГ, який з урахуванням попиту й пропозиції визначатиме їх реальну купівельну спроможність і відповідний коефіцієнт співвідношення з купівельною спроможністю карбованця.

Зазначений коефіцієнт буде використовуватися й для безготівкових розрахунків при реалізації товарів і послуг виробничого призначення, а також при здійсненні кредитних операцій.

Прибуток, що утворюватиметься у зв'язку із застосуванням вартісних коефіцієнтів, буде перераховуватись у державний бюджет республіки, зокрема, для компенсації тих втрат окремими верствами населення, які матимуть місце внаслідок роздвоєння цін на товари споживчої групи.

Розділ 4. ЗОВНІШНЯ КОНВЕРТОВАНІСТЬ УДГ

Функціонування УДГ має створити необхідні умови для поетапного переходу до зовнішньої конвертованості. Інтенсивність такого переходу буде визначатися залежно від грошових відносин і загального переходу до ринкової економіки.

У зв'язку з цим істотним моментом в обігу УДГ стане їх поетапна інтеграція в майбутній республіканський валютний ринок. Передбачається, що громадяни та юридичні особи, що мають у своєму розпорядженні конвертовану валюту, зможуть самостійно виходити на республіканський ринок через її обмін на УДГ. Легалізація таких обмінних операцій сприятиме поступовому встановленню реального по відношенню до іноземної валюти зовнішнього курсу УДГ.

Передбачається також, що при відповідному попиті УДГ у перспективі зможуть бути використані для здійснення зовнішніх платежів та переведень за кордон.

Розділ 5. ВИЗНАЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО КУРСУ УДГ

Вихідною базою для визначення зовнішнього курсу УДГ буде комерційний валютний курс карбованця. Водночас цей курс коригуватиметься з допомогою коефіцієнтів, що відображатимуть попит на УДГ на республіканському валютному ринку. Це зумовлюватиме відповідну гнучкість курсу УДГ, створить необхідні передумови для його поступового переведення на довільно плаваючий курс і максимальне наближення до реального ринкового визначення. Корекція зовнішнього курсу УДГ буде здійснюватись згідно з установленою періодичністю.

Оскільки сьогодні курс карбованця, що служитиме вихідною базою для УДГ, по відношенню до конвертованої валюти багаторазово завищено, то зміни курсу українських грошей, що відбуватимуться в процесі його наближення до свого реального вираження, будуть здійснюватися в напрямі його поступової девальвації.

Визначення валютного курсу УДГ на основі ринкового механізму та його поетапна девальвація створять необхідну основу для їх конвертованості. Зміцнення внутрішньої та зовнішньої купівельної спроможності карбованця, що зберігатиме за собою функцію вихідної вартісної бази УДГ, сприятиме цьому процесові.

Розділ 6. КЕРІВНИЦТВО ВПРОВАДЖЕННЯМ СИСТЕМИ УДГ

Загальне керівництво формуванням і розвитком системи УДГ здійснюватиме Національний банк України, що стане єдиним емісійним центром, який координуватиме загальну державну грошово-кредитну й валютну політику республіки.

Передбачається, що для практичної реалізації заходів по запровадженню й ефективному функціонуванню УДГ Національний банк України створить спеціалізовану установу — Український банк національного розвитку (УБНР), який здійснюватиме свою діяльність за принципами комерційного банку.

Головна мета утворення УБНР — забезпечення ефективного розширення запровадження УДГ у структуру грошового обігу республіки та підготовка їх конвертованості. На УБНР буде покладено здійснення ринкових операцій з УДГ. З цією метою має бути створена відповідна мережа контор та аукціонних центрів, що діятимуть на комерційній основі, а також організована відповідна підготовка кадрів.

УБНР здійснюватиме нагромадження валютних резервів, необхідних для запровадження конвертованості УДГ, а також валютні операції з ними і визначатиме їх курс по відношенню до карбованця та грошових одиниць іноземних держав.

Передбачається, що за ініціативою УБНР буде створено громадський фонд сприяння УДГ, який акумулюватиме добровільні внески радянських та іноземних громадян і юридичних осіб.

Для нагромадження валютних ресурсів, необхідних для розвитку УДГ, в країні й за кордоном буде розміщено відповідні облігації Української держави.

Концепція не встановлює жорстких норм запровадження УДГ. Передбачається, що з урахуванням конкретних результатів, одержуваних у цьому процесі, зміст накреслюваних заходів буде коригуватися.

Анатолій ГАЛЬЧИНСЬКИЙ,
доктор економічних наук, професор Київського інституту політології та соціального управління.

ЧАША ГІРКОГО ТЕРПІННЯ

З приймальної редакції

Жахливо, боляче, соромно було дві години слухати цю, не побоюся сказати, пригнічену жінку, котра зазнала стільки глибоких страждань. Єлизавета Федотівна Ховавко наважилася з Севастополя до Києва приїхати вперше, раніше тричі по допомогу їздила до Москви, в ЦК КПРС. Поверталась звідти з обіцянками, даними їй, від яких згодом не зоставалось нічогісінько. Писала у президію XXVIII з'їзду КПРС. Ніхто не почув її голосу. У відчаї свій партквиток на зберігання, як каже вона, відправила до Москви, пізніше з'ясувалось, що назовсім. «Вийшовши з КПРС, — стверджує вона, — я не перестаю бути партійною людиною». Як бачимо, у неї своє, досить своєрідне, розуміння бути комуністом. Чому ж тоді здала партквиток? Бо не хоче бути разом з тими, кому наплювати на неї і на її дочку.

Хто така відвідувачка нашої приймальної і чого добивається вона? Єлизавета Федотівна — пенсіонерка-вчителька, 38 років пропрацювала до виходу на пенсію. Нагороджена грамотою Міністерства освіти УРСР. У школі навчала дітей російської мови та літератури. Українка. Росла без батька: він загинув на війні. Квартиру отримала у Першотравнівці Миколаївської області. Мама її, самотньо проживаючи в Севастополі, на старості літ покликала дочку до себе. Та в 1974 році зробила обмін квартири і з своєю донькою переїхала на проживання до Севастополя. На жаль, квартира тут виявилась, м'яко кажучи, поганенькою, хоч можна сказати: очі бачили, що вибирали. Представники місцевої влади так і кажуть, навіть натякають: «Не треба було мінятись». Отже, що ж заважає нормально жити сім'ї Ховавко? Вона пише: «Живемо в нестерпних умовах: квартира розміщена над підвалом, а він, як і весь будинок, не ремонтувався ось уже 30 років. Між бетонним підвальним перекриттям і дошками підлоги немає термоізоляції. Температура підлоги у квартирі в холодний період року становить 8—12 градусів тепла. Тому майже цілий рік ми змушені в своїй квартирі перебувати в зимовому одязі, взутті». Через те у мами і в дочки розвинулися хронічні захворювання, їх цілий букет у них. У дочки (1971 року народження), наприклад, такі: ГРЗ, ангіна, бронхіт, пієлонефрит. У самої Єлизавети Федотівни теж болячок достатньо. «Коли б не донька, — із сльозами на очах каже вона, — я наклала б на себе руки». У зв'язку з неможливістю проживання в таких умовах, неодноразовими клопотаннями колективу школи, де працювала Ховавко, її було поставлено на квартоблік для одержання кращої квартири. Невдовзі з'ясувалось, що вона має право і на пільгову чергу, а відтак, у квітні 1986 року їй видали документ про те, що вона поставлена саме в таку чергу. Але недовгим було щастя Єлизавети Федотівни. У вересні того ж року її зняли і з пільгової, і з квартирної черги взагалі. Чому? Ніхто не може їй цього пояснити.

У пошуках захисту, допомоги, правди, справедливості кабінети яких тільки інстанцій не відвідала вона, зверталась і до народних депутатів СРСР та УРСР. Безрезультатно. Керівники, від яких залежить ремонт підлоги, як могли, так і дурили її, видавали навіть письмові запевнення, від яких потім відмовлялись. Ніби в зачароване коло потрапила знедолена жінка. Скрізь співчували, але ніхто не хотів зарадити її лихові. Впевнена в своїй правоті, вона не здавалась, то тут, то там упродовж багатьох років нагадувала про своє існування. Декому це набридло. І дійшло до того, що її намагались не пускати у розкішні кабінети, оббріхували, що вона психічнохвора, неодноразово залякували, погрожували.

Вимучена черствістю, чванством севастопольських чиновників, пенсіонерка-вчителька Єлизавета Федотівна продовжує боротись, боротись не за своє життя, а за життя доньки, студентки технікуму. Своє життя давно їй немиле.

Володимир РУБЧАК.

Від редакції. Аргументоване роз'яснення і конкретну відповідь з приводу беззаконня щодо сім'ї Є. Ховавко сподіваємося отримати від Севастопольського міськвиконкому і прокуратури.

Ніхто не почув її голосу. У відчаї свій партквиток на зберігання, як каже вона, відправила до Москви. Що ж заважає нормально жити сім'ї Ховавко? Холодна квартира, а ще черствість севастопольських чиновників, котрі довели пенсіонерку-вчительку до того, що життя їй стало немилим. Хто відповість за беззаконня?

Думки

ЯКЩО НЕ ВКУПІ

...Усі промовляють дуже красиві речі і всі по-своєму праві, але хто буде відшкодувати за заподіяні втрати народних коштів від нескінченних політичних баталій: страйків, мітингів, голодувань. Зараз уже модно, ледь щось не так і: «Я голодую». Легко розмірковувати і фантазувати про краще життя. Не так вже й важко повалити владу. А далі що? Хто може поручитись, що як він прийде до влади, то й економіка запрацює і що моєму народові України заживеться краще? Це більш ніж наївно. Я дуже вболіваю за гірку долю країни, яка запанувала в нас останніми роками. Також уболіваю за долю чесних комуністів, яким часто доводиться слухати незаслужені докори від інших партій. Чому вони вважають себе розумнішими та кмітливішими за комуністів?

Ні я, ні мої друзі не віримо у великі можливості інших партій.

А для чого було зривати свято 7 листопада? Хто не хоче святкувати, нехай сидить удома і не заважає святкувати тим, хто хоче. В нашій Українці теж не було демонстрації, і я проплакала цілий день. Якісь «рухівці безвусі» не дали мені порадуватися моїм хорошим святом.

Народ тоне в брехні, в злочинності, в скнарості та ненависті, в злості та інертності. Ніхто нікому не співчуває і не хоче допомогти. Дуже рідко побачиш посмішку у людей. Так хто повинен цим займатися? Хто буде перевиховувати нас? Сильнішої партії, як Комуністична, я поки що не бачу. А інші партії це не цікавить, їм лише хочеться взяти владу в свої руки, а там хоч і трава не рости. У них бажання одне — щоб Україна вийшла із складу Радянського Союзу. А чому вони за всіх нас розписуються? Нас 52 мільйони!!! Вони що, запитали нас?

Я також проти нових виборів, Л. Кравчук мені дуже подобається, іншого не бачу. Я за Союзний договір і, якщо ми не будемо триматися вкупі, тобто в Союзі, то жаба нам і цицьки дасть!

І. ШЕВЧЕНКО.

Українка Обухівського району Київської області.

СВЯТО ЗА НАМИ

Рухівці — явні вороги перебудови. Кричать, лають, мітингують, не працюють, а страйкують.

А інші партії? Вони лише на папері існують і забивають людям голови.

Отже, наші погляди звернені до комуністів. Ми вимагаємо — проснітеся від сплячки! Візьміться за справу перебудови по-ленінськи. Не бійтесь народу треба, а визнати помилки і рішуче піти в наступ проти тих течій у суспільстві, які прагнуть відродити капіталізм. Народ разом з вами в єдиному потоці підтримає перебудову, бо це наша кровна справа.

Ленін в «Дитячій хворобі лівизни...» вчить нас йти в маси і керувати ними в революційній боротьбі. Ленін кличе до єднання, згуртованості. А чим комуністи відповідають сьогодні? На жаль, вчення вождя і вчителя дещо призабули. Треба його відновити і діяти. Така наша вимога. Така вимога часу. Свято буде за нами.

Терентій БАЙДЮК, безпартійний більшовик.

с. Пеньки, Старокостянтинівський район Хмельницької області.

Відверто

БРУД НА ГОЛОВИ

У вашій газеті за 10 січня 1991 року опубліковано рядки з листа В. Петренка (Донецька область), де він поливає брудом Комуністичну партію. Зокрема він пише: «...ми, трудовий народ, годували їх і будували безтурботне життя і т. ін.». Я дивуюсь, як автор може говорити так про майже двадцятимільйонну партію комуністів. Невже вони пожинають плоди праці Петренка та інших, а самі сидять склавши руки?

У нас в колгоспі є парторганізація, і вона складається не тільки з начальства, а й рядових працівників. Є чудові механізатори тваринники, котрі дійсно служать прикладом для інших. Так чому ж вони повинні знімати шапку перед такими, як Петренко, і вибачатися?

І. ВЕРЕТЕННИК.

с. Козилівка, Корюківський район Чернігівської області.

КОРОТКО З ЛИСТІВ

...Найбільш за все мені не подобається, коли дехто з народних депутатів і кореспонденти різних газет говорять, що людей лякає думка про те, що Радянський Союз розпадеться, або ніби всі однозначно за Союзний договір. Яке право вони мають «розписуватись» за мене чи мого знайомого, коли я точно знаю, що він, як і я, проти підписання Союзного договору, а думка про розпад Радянського Союзу мене не лякає, а навпаки, радує? Нащо нам Союз, у якому Україну доять, як корову, а все зникає, ніби у прірву? Центр зараз набирає кредити на Заході, а навіщо? Адже все одно ми не можемо розумно ними розпорядитись, а багато які високопоставлені особи, я певен, і не хочуть. Ну, проїмо ми ці кредити, а що далі? А далі — нашим дітям доведеться ці кредити відшкодовувати.

С. РЕЗНИЧЕНКО.

Кіровоград.

...На переломному етапі суспільно-політичного розвитку народ України має право вимагати встановлення такої політичної системи, яка гарантувала б справжній суверенітет України, при якому стало б неможливим повторення трагедій, пережитих народом нашої республіки після Переяславської угоди (1654 р.) і після підписання Договору про утворення СРСР (1922 р.). При зруйнованій національній свідомості, духовній деградації, економічному безладді Україні може зарадити тільки реальний політичний і економічний суверенітет. Це підтверджує приклад Фінляндії, якій у 1918 році було надано повної незалежності.

І. МАТІЙЧУК.

Львів.

...Я не заперечую сутності ідеалів Комуністичної партії і права цієї партії на існування. Але чи зможе вона досягти достатнього ступеня очищення, щоб люди знову повірили в неї? Чи зможе партія звільнитися від тієї армії бюрократів, демагогів, нероб і лжекомуністів, які завдають великої шкоди і авторитету самої партії, і людям. Це ж колосальна армія! Дуже хочу вірити всім комуністам, які є основою нашого українського парламенту і уряду України. І хіба можливий суверенітет без власних грошей, без власних збройних сил? Потрібен Союз Суверенних Республік, без центру, на основі рівноправних горизонтальних зв'язків між республіками.

В. КАЛІЧКО.

Чернівці.

Діяв Мелхіседек в часи кривавої Коліївщини, був оборонцем православія і українців. Ніс ідею ненасильства, любові, всепрощення і доброти. І може саме в цьому подвиг його життя. Він випробував на той час усі можливі дипломатичні форми боротьби за свій народ, за його свободу. І це приносило свої плоди, інакше чому б так довго і світло пам'ятали в рідному краї цього аскета-монаха, подвижника Бога.

Разом з падінням Січі припинилась і його діяльність в миру. Є свідчення, що очевидно десь у той час пережив Мелхіседек психологічну драму, спалив свої рукописи і припинив будь-які спроби вплинути на суспільно-політичні процеси на Україні. Проте історія його життя завжди цікавила дослідників, історія складна і повчальна...

МЕЛХІСЕДЕК — ім'я біблійне. Так звався цар Саліму, сучасник пророка Авраама. В дослівному перекладі це означає «цар правди», «цар справедливості».

Наша історія зберегла відомості про українського «царя правди» — архімандрита Мелхіседека Значка-Яворського. Чи виявилося пророчим ім'я, яке при постризі в ченці взяв собі козацький син? За що так шалено ненавиділи його вороги й сичали глузливі прокляття: «цар схизмацький»? Чим привернув він серця народні, що зверталися до нього в останній надії як до «царя справедливості» всіх православних?

В ІСТОРІЇ Мелхіседек знаний як захисник українців — православних у XVIII ст. на Правобережній Україні, що нею опанувала тоді Польща. Оцінюють його діяльність досить суперечливо. Очевидно, спричинено це тим, що припала вона на період гайдамацького повстання 1768—69 років, знаного як Коліївщина. На той час Мелхіседек був надзвичайно активним борцем за релігійні права православних, от тому й вирішили, що він був ініціатором повстання. Подальші події доводили абсолютну непричетність Значка-Яворського до Коліївщини, а історія виявилась більш консервативною у своїх поглядах. Чимало істориків, письменників змальовують романтичний образ ченця, який з'являється серед коліїв і святить ножі перед початком повстання, який благословляє гайдамаків словом Божим та зачитує начебто ним самим таємно написану «Золоту Грамоту» Катерини II, який, зневажаючи переслідування, подорожує по Україні, несучи народові слово Боже. Ким же насправді був Мелхіседек? Які політичні погляди сповідував, а що навіяно поетичними переспівами минулих подій?

ДІЯЛЬНІСТЬ Мелхіседека відбувалась на Україні в період її входження до складу Речі Посполитої. І перш ніж перейти до власне біографії Мелхіседека Значка-Яворського, пропоную читачеві побіжний погляд на тодішнє становище України.

У 1709 році гетьман Мазепа програє спробу здобути політичну незалежність України від російського царського уряду. Мазепине повстання найжорстокішим чином затоплене кров'ю українського народу. Але не це стало останньою краплкою помсти «великого царя». Не змігши поневолити народ, цар здійснює новий поділ України між Польщею і Росією. За указом 1711 року Правобережжя підпадає під владу Речі Посполитої. Логічно було б припустити, що Польща не справляла бучного тріумфу з цього приводу, пам'ятаючи про «поганий посаг» непокірної України, а саме про гайдамацький рух 1705 року, який тоді відчутно озвався у самій Польщі.

Народ, вихований на традиціях Хмельниччини, не збирався припиняти збройний супротив польським панам. Про це ж доводять численні донесені до нас факти гайдамацького руху 1712—50 років.

За цими подіями останнім акордом прийшла Коліївщина 1768—69 років — добре організована, із певною ідеологією, із свідомою метою. Вона викристалізувалась у пересиченій зневагою атмосфері п'ятдесятирічного польського панування.

У такий неспокійний час, коли хвилювання на українських теренах тривали безнастанно, на політичній арені з'являється ігумен Мотронинського монастиря Мелхіседек Значко-Яворський. Він — син лубенського осавула, народжений у 1716 році. Здобув освіту в Київській академії, яка посідала високу ступінь у тодішній просвітянській системі. Очевидно, не випадкове рішення Мелхіседека стати ченцем. У ті часи традиції козацтва й чернецтва тісно переплетені.

Мелхіседек обирає собі Мотронинський монастир на Правобережжі. Тодішні православні монастирі, яких надзвичайно багато було саме по цей бік Дніпра, нагадували за устроєм та самоврядуванням невеличкі самостійні держави. Можливо, козацтво принесло туди демократичний устрій, який виражався насамперед у колегіальності. Так, усі важливі справи, а також призначення ігумена, вирішувались на загальних зборах братії.

Сім років проходив іспит у монастирі. Термін набагато більший, ніж звичайно. Чи вагався Мелхіседек? Чи оцінював свої сили, розуміючи, що попереду нелегка боротьба за право існування православ'я? Адже на той час навіть деякі православні монастирі були силою навернені на унію, зокрема Корсунський, Лисянський, Богуславський, пізніше Канівський.

Історики оцінюють розклад сил між українцями-уніатами й українцями-православними на ті часи приблизно у пропорції 100:1 на користь уніатів.

Чи варто говорити, яким чином впроваджувалась унія? Не тільки українські школи були зліквідовані, а й вимагалися нечувано великі податки за хрещення, чи то вінчання, чи то сповідь за православним обрядом. А часом і за таких умов польська влада не дозволяла цього, силуючи «приставати на єдність», тобто приймати уніатство.

ТА ПОВЕРНІМОСЯ до Мелхіседека. Він прийняв постриг і незабаром мав такий високий авторитет серед мотронинських ченців, що у 1753 році його обирають ігуменом монастиря (молодому ігуменові не було на той час ще й ссорока років).

Чим займається на цій посаді Значко-Яворський? Очевидно, він не тільки впорядковує монастирські справи. Принаймні, на початку 60-х років ігумен у листах до переяславського єпископа Гервасія Лінцевського виказує широку обізнаність із настроями й баженнями деякої частини духовенства. Зокрема, у вересні 1761 року він просить у Гервасія вказівок: як бути із 22 священиками чигиринського староства, що хочуть приєднатися до переяславської єпархії? Чи приймати їх у Мотронинський монастир на навчання священнодійства, чи приєднувати їхні парафії до єпархії і чи послати ієромонахів монастиря в села на прохання громад для творення богослужб і подання треб парафіянам.

Це свідчить про те, що Мелхіседек не вперше займається справою приєднання парафій до православної переяславської єпархії й добре знається на тодішніх формальностях. І це дуже важливо. Адже тоді православні церкви на окупованих Польщею українських землях були підпорядковані єпископу Гервасію, що перебував аж за кордоном, у Переяславі. Як правило, зв'язки між ним і українським духовенством були обмежені, сам він не мав права особисто приїхати у закордонні парафії своєї єпархії, аби ознайомитись із станом їхніх справ. У таких несприятливих умовах Гервасій не припиняє спроб за-

в'язати конта
славними. Па
ли до нас свід
на припустит
неодноразово
Мелхіседеком
вославної вір
Значко-Яворсь
чергу, активн
ту релігійних
що підтверд
ним листом.
ці єпископ Г
ський призна
ка зверхнико
славних мона
фій на Право
їні.

Цікавим є
такої посади
жодна людина
Мелхіседека.
створена й ре
бисто для нь
ження не має
іронічного п
Мелхіседек н
Гервасія яки
планів щ
діяльност
реслив свої
справами кол
тенції. Найва
у мінливих у
кону форму 1

слав'я. Єпар
залишалося л
ти його діяль
ло справам М
ційності.

НАДЗВИЧ
ні
обороні
насторожила
забарилися з
у зв'язках з
запорозькими
справді інкол
монастирях н
відпочинок пі
ців. Статути
передбачали
благонадійніст
виявляв бажа
світського жи
їхні двері. Я
ронинський м
стане центро
Готуючись до
порожець М
начебто ще
початку приб
ма своїми
щоб позбутис
записалися
які готуються

Але то буде
за відсутност
його ж іще з
цього звинува
з гайдамакам

Чи були пі
го? Прямих
проти істор
Але згадайм
Яворський
правителя п
рафій та мо
ною великою
ним шляхом
форми існу
слав'я на
Збігло зовсім
ля його приз
всіх справах,
приєднання п
ду переясла
па, діє тонко

«ЗОЛОТА ГРАМОТА»

«Ст. Петерсбург, 9/20 червня

Тому що нам стало відомо, з якою ненавистю і зневагою ставляться поляки й жиди до нас і до нашої православної релігії, переслідуючи, принижуючи, а то й караючи смертю оборонців нашої грецької релігії, ми, не можучи довше терпіти таких наруг, принижень і переслідувань єдино з причини приналежності до нашої святої релігії, понижуваної й переслідуваної, даємо оцим наказ славному Максимові Залізнякові з Тимошева, полковникові й отаманові Війська Запорозького, вступити на територію Польщі, взявши зі собою частини нашої російської армії і донських козаків та винищити з Божою поміччю всіх поляків і жидів, які зневажають нашу святу віру. Таким способом ми ставимо край усім скаргам, що пливуть до нашого трону проти тих жорстоких убивців, наклепників віри, проти тих поляків, які захищають погану віру безбожних жидів, а зневажають і принижують нашу релігію та переслідують наш вірний і невинний нарід. Ми доручаємо, щоб у висліді нашого маршу в Польщу було знищене їх ім'я і щоб пам'ять про них загинула в майбутності. Але, щоб була збережена приязнь і наші договори з нашими сусідами, ми забороняємо під загрозою найгостріших кар нападати або зневажати турецьких, грецьких, вірменських і російських купців, які подорожують Польщею в торговельних справах. Ми хочемо теж вільного переходу й безпеки для нас і наших сусідів-приятелів.

Для більшої вірогідності ми засвідчуємо це доручення і цей дозвіл печаткою та нашим власноручним підписом.

Дано в С.-Петербурзі, 20-го червня 1768 р.

Катерина

До виконання: Кошовому отаманові Петрові Кальнишевському, за засвідченням».

(Переклад з французької. Др. Петро Мірчук «Коліївщина». Нью-Йорк, 1973).

«ЧОРНА ГРАМОТА»

Указ московської цариці 9-го (20) липня 1768 р.

«Божою Милістю Ми, Екатерина II, Імператриця і Самодержчиця Всеросійська, і прочеє, і прочеє,

Об'являємо всім Нашим людям греко-східного православного віровизнання, що живуть на території світлішої польської Речипосполитої, зокрема у воєводствах Київськім, Подільськім, Брацлавськім, Волинськім, як теж на інших теренах, до яких це може відноситися:

Коли Ми сподівались побачити вкоротці висліди наших старань та успіхів, скерованих на допомогу Православній Греко-Російській Церкві на землях польської Речипосполитої, зокрема після розгрому барських конфедератів, тих бунтарів і ворогів Православної Церкви й нашої спільної батьківщини, Ми в той час змушені з найбільшим жалем прийняти до відома, що наші одновірці, замість заносити Всевишньому належну хвалу за те, що зможуть спокійно користуватися рівністю всіх громадських прав, які має їхня батьківщина, ще не одержавши їх, стали самі творити беззаконства; особливо ж кріпаки, відкинувши обов'язуючий їх послух владі і їхнім панам, допустились в різних місцевостях убивств та інших, противних Богові насильств. До Нашого відому дійшло, що за прикладом барської змови проти законної влади грішать вони через своє неуцтво, а ще більше у висліді обману зграї розбишак, що вдають, нібито вони є частиною Нашого вірного низового Війська Запорозького, відкомандированою Нашим наказом і не лише самі в різних місцевостях чинять грабежі, спустошення і вбивства, але й заманюють до своїх гуртів теж невинних селян, показуючи їм фальшиві накази, видані, нібито, в Нашому імені. Тому що ця підлість розбишацької зграї заслуговує на прикладне покарання, Ми доручили вжити всіх засобів, щоб схопити й покарати тих розбишак і їхніх помічників, віддавши їх належній карі. Але, не бажаючи карати однаково так спричинників зла, як і тих, що впали жертвою їхнього обману з підробленням Наших наказів, Ми постановили перед застосуванням найсуворіших кар об'явити жертвам обману для роз'яснення і врятування їх від неминучої загибелі, яка постигне їх у випадку, якщо виявляться впертими у своїх злодіяннях, таке:

1. Що ніхто не був посланий Нами на територію Польщі для того, щоб піднімати на бунт Наших одновірців проти їхніх співгромадян іншої віри.

2. Що, отже, ті, які видають себе за частину Нашого вірного низового Війська Запорозького, начебто вислану Нами, це в дійсності розбійники, злодії і порушники загального спокою.

3. Що наші військові частини будуть до кінця переслідувати тих розбишак і після зловлення їх передадуть усіх без винятку на суд для гострого покарання.

4. Що всі ті, які приєднались до них, будучи введеними в блуд, або шукаючи помсти, можуть одержати помилування й пущення в непам'ять минулого, якщо вони негайно повернуться до своїх домів і місць замешкання, не чинитимуть далі ніяких безпорядків і беззаконня, але повернуться до виконування обов'язків свого стану в повному послусі своїм панам і польській Речипосполитій, як Богом даним їхнім властям.

5. Ті, що й самі брали участь в убивствах і насиллю, теж можуть бути помилувані, якщо вони, розкаявшись, самі поможуть ловити призвідців (повстання) і передадуть таких найближчій частині Наших військ.

6. Врешті, якщо збунтовані кріпаки не перестануть чинити безпорядки зараз по проголошенні цього маніфесту, то цим вони виявлять себе противниками Нашого бажання й цим стягнуть на себе всі наслідки Нашого гніву.

З огляду на те, що Ми завжди вважали й будемо вважати своїм обов'язком захищати й боронити наших одновірців у їхній батьківщині, здобувши тепер для них рівноправність з їхніми співгромадянами, що визнають Христову віру, Ми вважаємо невідхильним обов'язком Нашої монаршої влади оберігати слушні бажання польської Речипосполитої, з якою Ми є в союзі, тісній дружбі і якій ми дали вічну запоруку оберігати її форму правління, спокій і ненарушність прав, установлених на останньому варшавському соймі, найменше порушення яких Ми прийматимемо нарівні з кривдою, заподіяною державі, Нам Богом порученій. Тому покладаємо надію на розсудливість і почуття вдячности супроти Нас одновірних із Нами громадян польських земель і не сумніваємося, що вони будуть чинити згідно з дорученнями цього маніфесту, який має на меті лише їхнє правдиве добро та щастя. Такою поведінкою вони виявлять себе дійсними і слухняними синами Православної Церкви, гідними нашої опіки й на майбутнє.

Дано в Петерсгофі 9-го липня 1768 року. На оригіналі підписано власною рукою Її Імператорської

Величности

Єкатерина».

МЕЛХІСЕДЕК — ім'я біблійне. Так звався цар Саліму, сучасник пророка Авраама. В дослівному перекладі це означає «цар правди», «цар справедливості».

Наша історія зберегла відомості про українського «царя правди» — архімандрита Мелхіседека Значка-Яворського. Чи виявилося пророчим ім'я, яке при постризі в ченці взяв собі козацький син? За що так шалено ненавиділи його вороги й сичали глузливі прокляття: «цар схизмацький»? Чим привернув він серця народні, що зверталися до нього в останній надії як до «царя справедливості» всіх православних?

Ірина ЧЕМЕРИС

В ІСТОРІЇ Мелхіседек знаний як захисник українців — православних у XVIII ст. на Правобережній Україні, що нею опанувала тоді Польща. Оцінюють його діяльність досить суперечливо. Очевидно, спричинено це тим, що припала вона на період гайдамацького повстання 1768—69 років, знаного як Коліївщина. На той час Мелхіседек був надзвичайно активним борцем за релігійні права православних, от тому й вирішили, що він був ініціатором повстання. Подальші події доводили абсолютну непричетність Значка-Яворського до Коліївщини, а історія виявилась більш консервативною у своїх поглядах. Чимало істориків, письменників змальовують романтичний образ ченця, який з'являється серед коліїв і святить ножі перед початком повстання, який благословляє гайдамаків словом Божим та зачитує начебто ним самим таємно написану «Золоту Грамоту» Катерини II, який, зневажаючи переслідування, подорожує по Україні, несучи народові слово Боже. Ким же насправді був Мелхіседек? Які політичні погляди сповідував, а що наївно поетичними переспівами минулих подій?

ДІЯЛЬНІСТЬ Мелхіседека відбувалась на Україні в період її входження до складу Речі Посполитої. І перш ніж перейти до власне біографії Мелхіседека Значка-Яворського, пропоную читачеві побіжний погляд на тодішнє становище України.

У 1709 році гетьман Мазепа програє спробу здобути політичну незалежність України від російського царського уряду. Мазепине повстання найжорстокішим чином затоплене кров'ю українського народу. Але не це стало останньою краплюю помсти «великого царя». Не змігши поневолити народ, цар здійснює новий поділ України між Польщею і Росією. За указом 1711 року Правобережжя підпадає під владу Речі Посполитої. Логічно було б припустити, що Польща не справляла бучного тріумфу з цього приводу, пам'ятаючи про «поганий посаг» непокірної України, а саме про гайдамацький рух 1705 року, який тоді відчутно озвався у самій Польщі.

Народ, вихований на традиціях Хмельниччини, не збирався припиняти збройний супротив польським панам. Про це ж доводять численні донесені до нас факти гайдамацького руху 1712—50 років.

За цими подіями останнім акордом прийшла Коліївщина 1768—69 років — добре організована, із певною ідеологією, із свідомою метою. Вона викристалізувалась у пересиченій зневагою атмосфері п'ятдесятирічного польського панування.

У такий неспокійний час, коли хвилювання на українських теренах тривали безнастанно, на політичній арені з'являється ігумен Мотронинського монастиря Мелхіседек Значко-Яворський. Він — син лубенського осавула, народжений у 1716 році. Здобув освіту в Київській академії, яка посідала високу ступінь у тодішній просвітянській системі. Очевидно, не випадкове рішення Мелхіседека стати ченцем. У ті часи традиції козацтва й чернецтва тісно переплетені.

Мелхіседек обирає собі Мотронинський монастир на Правобережжі. Тодішні православні монастирі, яких надзвичайно багато було саме по цей бік Дніпра, нагадували за устроєм та самоврядуванням невеличкі самостійні держави. Можливо, козацтво принесло туди демократичний устрій, який виражався насамперед у колегіальності. Так, усі важливі справи, а також призначення ігумена, вирішувались на загальних зборах братії.

Сім років проходив іспит у монастирі. Термін набагато більший, ніж звичайно. Чи вагався Мелхіседек? Чи оцінював свої сили, розуміючи, що попереду нелегка боротьба за право існування православ'я? Адже на той час навіть деякі православні монастирі були силою навернені на унію, зокрема Корсунський, Лисянський, Богуславський, пізніше Канівський.

Історики оцінюють розклад сил між українцями-уніатами й українцями-православними на ті часи приблизно у пропорції 100:1 на користь уніатів.

Чи варто говорити, яким чином впроваджувалась унія? Не тільки українські школи були зліквідовані, а й вимагалися нечувано великі податки за хрещення, чи то вінчання, чи то сповідь за православним обрядом. А часом і за таких умов польська влада не дозволяла цього, силуючи «приставати на єдність», тобто приймати уніатство.

ТА ПОВЕРНІМОСЯ до Мелхіседека. Він прийняв постриг і незабаром мав такий високий авторитет серед мотронинських ченців, що у 1753 році його обирають ігуменом монастиря (молодому ігуменові не було на той час ще й сорока років).

Чим займається на цій посаді Значко-Яворський? Очевидно, він не тільки впорядковує монастирські справи. Принаймні, на початку 60-х років ігумен у листах до переяславського єпископа Гервасія Лінцевського виказує широку обізнаність із настроями й бажаннями деякої частини духовенства. Зокрема, у вересні 1761 року він просить у Гервасія вказівок: як бути із 22 священиками чигиринського староства, що хочуть приєднатися до переяславської єпархії? Чи приймати їх у Мотронинський монастир на навчання священнодійства, чи приєднувати їхні парафії до єпархії і чи посилати ієромонахів монастиря в села на прохання громад для творення богослужб і подання треб парафіянам.

Це свідчить про те, що Мелхіседек не вперше займається справою приєднання парафій до православної переяславської єпархії й добре знається на тодішніх формальностях. І це дуже важливо. Адже тоді православні церкви на окупованих Польщею землях українських були підпорядковані єпископу Гервасію, що перебував аж за кордоном, у Переяславі. Як правило, зв'язки між ним і українським духовенством були обмежені, сам він не мав права особисто приїхати у закордонні парафії своєї єпархії, аби ознайомитись із станом їхніх справ. У таких несприятливих умовах Гервасій не припиняє спроб зав'язати контакти із православними. Папери не донесли до нас свідчень, але можна припустити, що єпископ неодноразово обговорював із Мелхіседеком стан справ православної віри на Україні, а Значко-Яворський, у свою чергу, активно сприяв захисту релігійних прав віруючих, що підтверджується згаданим листом. Тож у 1761 році єпископ Гервасій Лінцевський призначає Мелхіседека зверхником усіх православних монастирів і парафій на Правобережній Україні.

Цікавим є той факт, що такої посади не обіймала жодна людина ні до, ні після Мелхіседека. Вона начебто створена й розрахована особисто для нього. І це твердження не має в собі якогось іронічного підтексту, адже Мелхіседек не отримував від Гервасія якихось вказівок і планів щодо подальшої своєї діяльності — власноруч окреслив своїми попередніми справами коло своєї компетенції. Найважливішою справою він означив відродження у мінливих умовах життя законну форму існування православ'я. Єпархіальній владі залишалося лише легалізувати його діяльність, що надало справам Мелхіседека офіційності.

НАДЗВИЧАЙНА енергійні[illegible] Мелхіседека в обороні православ'я насторожила поляків, які не забарилися звинуватити його у зв'язках з гайдамаками й запорозькими козаками, які справді інколи зупинялись у монастирях на короткочасний відпочинок під виглядом ченців. Статути монастирів не передбачали перевірки на благонадійність кожного, хто виявляв бажання відійти від світського життя і стукав у їхні двері. Як відомо, Мотронинський монастир згодом стане центром Коліївщини. Готуючись до повстання, запорожець Максим Залізняк начебто ще за рік до його початку прибув туди із 18-ма своїми спільниками. А щоб позбутися підозри, вони записалися в послушники, які готуються стати ченцями.

Але то буде у 1767 році й за відсутності Мелхіседека: його ж іще за п'ять років до цього звинувачено у зв'язках з гайдамаками.

Чи були підстави для цього? Прямих доказів ні за, ні проти історія не зберегла. Але згадаймо, що Значко-Яворський приймає посаду правителя православних парафій та монастирів із єдиною великою метою: юридичним шляхом надати законної форми існування православ'я на Правобережжі. Збігло зовсім мало часу після його призначення. Він у всіх справах, особливо щодо приєднання парафій під владу переяславського єпископа, діє тонко й обачливо, не нехтуючи формальностями. Тому поляки, розпустивши поголос про зносини ігумена з гайдамаками, не мали ніяких доказів цього й обмежувалися лише погрозами і прокльонами на адресу Мелхіседека.

У так званому «Реєстрі кривд» (список у 60 пунктів, у яких відзначено образи, що їх завдають католики православним) є запис про такий випадок: шляхтич Болецький із сотнею спільників наїхав на Мотронинський монастир, «взяли игумена МЕЛХ. В обоз и по разным местам его водили и стращали, и не могли на него никакой вины изобрести, отпустили».

Тим часом протистояння православ'я й католицизму загострюється. Існує думка, що релігійні суперечки відбивалися тільки на становищі православного духовенства й зовсім не торкалися селянства, яке нібито не брало участі в боротьбі за віру.

Навряд чи це так. Адже релігійна ворожнеча виявлялася, зокрема, в тому, що православні на відміну від уніатів обкладалися податками, їхніх дітей не приймали в школи (які на той час були тільки католицькими).

Отже, відбудовча діяльність Мелхіседека, скерована начебто на вирішення суто релігійних справ, не могла не мати резонансу серед селянства. Це підтвердиться наступними подіями, коли не тільки польська влада проголосила його ініціатором Коліївщини, а й народ повірив, що Мелхіседек привіз від московської цариці грамоту із закликом «винищити з Божою поміччю всіх поляків і жидів, які зневажають нашу святу віру». На початок повстання 1768—69 років припадає оприлюднення цієї «Золотої Грамоти», що розбурхала народний гнів. Але яка в цьому роль Мелхіседека?

ПОДІЇ розгортались так несприятливо для справи захисту православ'я, якою займався Значко-Яворський, що він вирішує звернутися по допомогу та підтримку до Катерини II. Росія на той час мала право втручатися у справи Речі Посполитої, що стосуються польських підданих нелатинського віросповідання. Тож цариця й виступила в ролі заступниці віри, часом перевищуючи свої повноваження й втручаючись у внутрішні справи Польщі.

Незважаючи на перешкоди, Мелхіседек таки дістався Санкт-Петербурга приблизно у середині червня 1765 року, майже два місяці марно очікував, аби за його справою було прийнято синодом рішення. Події прискорилися тим, що несподівано для самого ігумена він був прийнятий особисто імператрицею. Катерина радо прихилилася на прохання Мелхіседека й видала йому грамоту на ім'я уповноваженого посла при Варшавському дворі Миколи Васильовича Рєпніна. З листа Мелхіседека єпископові дізнаємося, що грамотою цією було наказано графові: «дабы учинено было домагательство двору польскому и министерству в такой силе, что от всех обид, нападений и угроз римских и униатских греко-российские исповедники и их церкви и монастыри совершенно защищаемы и ограждаемы были, а напротив того римские и униатские своевольники пристойным образом не только от нападений, но и от угроз воздержаны были». Подібного змісту грамота була адресована й польському королю.

Для Мелхіседека справа починалася начебто вдало. Звістка про успіх його поїздки до імператриці сягнула далеко попереду на його шляху назад додому. Значко-Яворський прямував у Варшаву до короля, а польська шляхта, ще не відаючи наслідків поїздки ченця в Росію, починає його переслідувати. В один з короткочасних перепочинків Мелхіседекові пропонують кухоль з медом під час дружньої розмови. На щастя, чернець відмовляється, його ж прислужник, випивши з кухля, отруївся. Далі у містечку Білополі Мелхіседек зазнає нападу поляків, його було жорстоко побито. Не захистив навіть паспорт із власним підписом імператриці.

Через деякий час Значко-Яворський дістався Варшави і був прийнятий королем, але останній зажадав конкретного реєстру кривд із вказанням, де, які й коли були вчинені від католиків. Добре обізнаний із багатьма випадками, Мелхіседек терміново укладає згаданий вище список із 60-ти пунктів, так званий «Экстракт некоей части обид», завданих православним. Цей документ справив таке враження на Станіслава Понятовського, що він особисто доручив підканцлерові Млодзієвському розібратися в порушених там справах і видав матеріали уніатському митрополитові й єпископам про припинення утисків православ'я.

АЛЕ Й це ще не був кінець боротьби. Польська шляхта своєрідно сприйняла такий крок короля. От типовий приклад: ко-

із право- не донес- , але мож- до єпископ ворював із справ пра- Україні, а у свою рияв захис- з віруючих, ься згада- у 1761 ро- ій Лінцев- Мелхіседе- усіх право- ів і пара- жній Укра-

факт, що обіймала до, ні після на начебто кована осо- це тверд- обі якогось сту, адже римував від вказівок і вищої нору ок- опередніми воєї компе- шою спра- відродження х життя за- ання право-

Мелхіседекъ

Ірина ЧЕМЕРИС

ній владі легалізува- що нада- седека офі-

НА енергій- іседе в православ'я ків, які не атити його амаками й аками, які пинялись у откочасний лядом чен- астирів не евірки на кно, хто відійти від стукав у омо, Мот- тир згодом оліївщини. стання, за- Залізняк к до його уди із 18- никами. А озри, вони слушники, і ченцями. 767 році й елхіседека: років до у зв'язках

для цьо- ні за, ні зберегла. Значко- посаду авних па- ій із єди- юридич- законної право- бережжі. часу піс- а. Він у иво щодо під вла- єписко- чливо, не

нехтуючи формальностями. Тому поляки, розпустивши поголос про зносини ігумена з гайдамаками, не мали ніяких доказів цього й обмежувалися лише погрозами і прокльонами на адресу Мелхіседека.

У так званому «Реєстрі кривд» (список у 60 пунктів, у яких відзначено образи, що їх завдають католики православним) є запис про такий випадок: шляхтич Болецький із сотнею спільників наїхав на Мотронинський монастир, «взяли игумена МЕЛХ. В обоз и по разным местам его водили и стращали, и не могли на него никакой вины изобрести, отпустили».

Тим часом протистояння православ'я й католицизму загострюється. Існує думка, що релігійні суперечки відбивалися тільки на становищі православного духовенства й зовсім не торкалися селянства, яке нібито не брало участі в боротьбі за віру.

Навряд чи це так. Адже релігійна ворожнеча виявлялася, зокрема, в тому, що православні на відміну від уніатів обкладалися податками, їхніх дітей не приймали в школи (які на той час були тільки католицькими).

Отже, відбудовча діяльність Мелхіседека, скерована начебто на вирішення суто релігійних справ, не могла не мати резонансу серед селянства. Це підтвердиться наступними подіями, коли не тільки польська влада проголосила його ініціатором Коліївщини, а й народ повірив, що Мелхіседек привіз від московської цариці грамоту із закликом «винищити з Божою поміччю всіх поляків і жидів, які зневажають нашу святу віру». На початок повстання 1768—69 років припадає оприлюднення цієї «Золотої Грамоти», що розбурхала народний гнів. Але яка в цьому роль Мелхіседека?

ПОДІЇ розгортались так несприятливо для справи захисту православ'я, якою займався Значко-Яворський, що він вирішує звернутися по допомогу та підтримку до Катерини II. Росія на той час мала право втручатися у справи Речі Посполитої, що стосуються польських підданих нелатинського віросповідання. Тож цариця й виступила в ролі заступниці віри, часом перевищуючи свої повноваження й втручаючись у внутрішні справи Польщі.

Незважаючи на перешкоди, Мелхіседек таки дістався Санкт-Петербурга приблизно у середині червня 1765 року, майже два місяці марно очікував, аби за його справою було прийнято синодом рішення. Події прискорилися тим, що несподівано для самого ігумена він був прийнятий особисто імператрицею. Катерина радо прихилилася на прохання Мелхіседека й видала йому грамоту на ім'я уповноваженого посла при Варшавському дворі Миколи Васильовича Рєпніна. З листа Мелхіседека єпископові дізнаємося, що грамотою цією наказано графові: «дабы учинено было домагательство двору польскому и министерству в такой силе, что от всех обид, нападений и угроз римских и униатских греко-российские исповедники и их церкви и монастыри совершенно защищаемы и ограждаемы были, а напротив того римские и униатские своевольники пристойным образом не только от нападений, но и от угроз воздержаны были». Подібного змісту грамота була адресована й польському королю.

Для Мелхіседека справа починалася начебто вдало. Звістка про успіх його поїздки до імператриці сягнула далеко попереду на його шляху назад додому. Значко-Яворський прямував у Варшаву до короля, а польська шляхта, ще не відаючи наслідків поїздки ченця в Росію, починає його переслідувати. В один з короткочасних перепочинків Мелхіседекові пропонують кухоль з медом під час дружньої розмови. На щастя, чернець відмовляється, його ж прислужник, випивши з кухля, отруївся. Далі у містечку Білополі Мелхіседек зазнає нападу поляків, його було жорстоко побито. Не захистив навіть паспорт із власним підписом імператриці.

Через деякий час Значко-Яворський дістався Варшави і був прийнятий королем, але останній зажадав конкретного реєстру кривд із вказанням, де, які й коли були вчинені від католиків. Добре обізнаний із багатьма випадками, Мелхіседек терміново укладає згаданий вище список із 60-ти пунктів, так званий «Экстракт некоей части обид», завданих православним. Цей документ справив таке враження на Станіслава Понятовського, що він особисто доручив підканцеляреві Млодзітовському розібратися в порушених там справах і видав матеріали уніатському митрополитові й єпископам про припинення утисків православ'я.

АЛЕ И це ще не був кінець боротьби. Польська шляхта своєрідно сприйняла такий крок короля. От типовий приклад: коли Мелхіседек приїхав у Мотронинський монастир, якийсь шляхтич Хойновський, увірвавшись у покої ігумена, змусив його показати королівські привілеї. Переконавшись на власні очі в їх існуванні, шляхтич закричав: «І королеві відітнемо голову за те, що схизматиками привілеї видав!».

Тим часом переслідування Мелхіседека тривають. Під час однієї з поїздок до єпископа ігумену випадково вдалося уникнути арешту. В інший раз його супроводжували жаботинський сотник Харко з товаришами, за що Харка, того самого, про якого складені народні пісні, було позбавлено життя.

Ті поступки, яких домігся Мелхіседек в обороні православ'я, спричинили перехід деяких церковних парафій з унії в православ'я. Один з таких випадків широко відомий з поеми Шевченка. Йдеться про історичний факт убивства мешканця міста Млієва титаря Данила Кушніра. До трагедії призвело те, що громада Млієва вирішила повернутися з унії в православну віру й присягнула на іконі Божої Матері на благочестя. Уніатські священики відмовилися виконувати це, за що й були відлучені народом від парафії. А поки нові священики вирушили для прийняття присяги до монастиря, громада вирішила сховати деякі святі речі, аби уніати не пробралися в церкву й не вчинили «пакостей». Данило Кушнір сховав у церковній скрині дароносицю. Польська влада розцінила цей вчинок як бунт і тривалий час тримала Кушніра у в'язниці. Позаяк він відмовився від повернення в уніатство, Кушніра було жорстоко покарано: перш ніж відрубати голову, йому живому палили руки.

Чимало прикростей та знущань випало на долю Мелхіседека. Заповзяті переслідування його поляками закінчилися арештом і полоном. Характерно, що з цього приводу представник польської влади Примович писав офіціалу Мокрицькому, причетному до цього арешту, що він, Примович, не бажає брати участі у цькуванні Мелхіседека. А наостанок попереджає: «Напрасно взяли отца игумена, ежели тихо спит, то надобно б его и кожухом прикрыть».

Тільки навесні 1767 року Значко-Яворський утік з тюрми, стан свого здоров'я унаслідок тортур він змальовує так: «Совсем лишился своего здоровья, зубы у меня повыпадали, глазами свет не могу видеть, да и ноги от железа совсем посинели».

Він не хоче кидати своєї діяльності щодо захисту православ'я, але провадить її вже з Лівобережжя, надсилаючи листи парафіянам та інколи приїжджаючи у справах до Варшави.

ТИМ ЧАСОМ 29 травня 1768 року у Мотронинському монастирі збирається великий гурт прочан. Після відправи, коли Максим Залізняк прочитав згадувану вже «Золоту Грамоту», було освячено козацькі ножі. І то, власне, початок Коліївщини. Ім'я Мелхіседека довгий час поєднувалось з повстанням саме через існування цієї грамоти. Сучасники, особливо поляки, твердили, що це він привіз її з Москви, а прийдешні дослідники закидали саме йому написання цієї відозви. Але те, що «Золота Грамота» — підробка, немає сумніву. Сама Катерина рішуче відмежувалася від неї у своєму указі 9-го липня 1768 року, прозваному «Чорною» Грамотою: «Ніхто не був посланий нами на територію Польщі для того, щоб піднімати бунт наших одновірців проти їхніх співгромадян іншої віри». Та й текст «Золотої Грамоти» настільки суперечить відомому ставленню імператриці до України, зокрема, кривавому придушенню за її наказом повстання коліїв російськими військами, що зникають останні сумніви.

Мелхіседек був запідозрений у причетності до Коліївщини. Одначе проведений над ним суд зняв усі підозри. Мелхіседекові вдалося довести, що він навіть не був на Правобережжі під час повстання.

Тут можна припуститися думки, що Значко-Яворський, коли б він був автором «Золотої Грамоти», через своїх друзів чи спільників переслав відозву гайдамакам.

Але, по-перше, Мелхіседек був людиною освіченою й знався у тонкощах тогочасного діловодства. Тож навряд чи він припустився б такої помилки: документ датований 20 червня 1768 року, тобто через два дні після здобуття коліями Умані. Заклик до повстання прозвучав не перед його початком, а напередодні розгрому основних сил гайдамак російськими військами. До того ж дата на «Золотій Грамоті» поставлена двічі: на початку і в кінці, що також суперечить прийнятим правилам. І основне — діяльність Мелхіседека, його релігійні переконання, його сподівання щодо можливості владнати справу захисту віри через посередництво Москви переконливо свідчать, що ігумен не міг жадати вирішення як релігійної проблеми, так і соціальної та національної шляхом збройного повстання. Його листи, датовані періодом Коліївщини й адресовані православним віруючим на Правобережжі, сповнені закликів терпіти й чекати покращення життя.

Силою подальших обставин Мелхіседек був відлучений від Правобережної України, тому змушений був залишити свою діяльність на користь оборони православ'я. Наказом 30 жовтня 1768 року його переводять ігуменом у Переяславський Михайловський монастир, через три роки він призначений ігуменом Київського Видубецького монастиря, потім, уже перебуваючи настоятелем Лубенського монастиря, отримує звання архімандрита. Останні дні життя Мелхіседек провів у Глухівському Петропавлівському монастирі, де й помер 2 червня 1809 року.

«Коліївщина була ділом степового українського гультяйства, одірваного од хліборобства, що збиралось на запорозьких степах, на рибальських промислах, промишляючи ловами та торгівлею...»

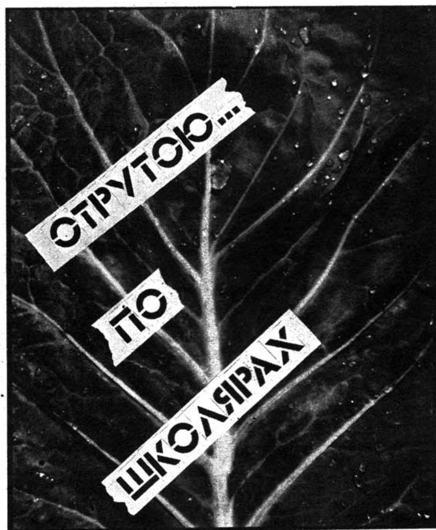
О. Гермайзе. Київ, 1924 р.

«Брешеш,
людоморе!
За святую правду,
волю, розбійник
не стане,
Не розкує
закований у ваші
кайдани
Народ темний; не
розіб'є живе серце
За свою Вкраїну!»

Т. Г. Шевченко.

«В силу моих ордеров, от Кошевого отамана командированием при шести полковниках и при нескольких куренных отаманах разных партий в степь запорожскую и рекою Днепром к Очакову надлежащие меры уже приняли, как для пресечения перехода гайдамаков в Польшу, так для преловления возвращающихся оттуда з добычею в запорожские земли».

Лист київського генерал-губернатора Воєйкова до кременчуцького коменданта бригадира Черткова.

Того вересневого дня 1990 року про випадання незвичних опадів синоптики не попереджували. Однак отруйні опади упали з неба на голови учнів Білозерської середньої школи № 1, які працювали в радгоспі «Батумський» Білозерського району на збиранні помідорів.

Самі діти бачили вертоліт, який літав над сусіднім полем. Вітер дув звідти. Відчули дуже неприємний запах. Того ж вечора і в наступні дні у них почались головні болі. Семикласники Оленка Пшеничникова, Женя Ульянов, Ігор Ірлик та інші змушені були звернутися в районну поліклініку.

Що ж трапилося? Авіатори обробляли пізню капусту високотоксичним отрутохімікатом БІ-58 і «покропили» ним дітей. До речі, препарат з 1986 року заборонено застосовувати.

Цей випадок стривожив громадськість райцентру. Та дорослі дядечки старалися, щоб про нього швидше забули. Прорахувалися. Беззахисна екологія може жорстоко помститися тим, хто завдає їй шкоди.

В останні роки буквально гриміло в районі ім'я керівника цеху рослинництва радгоспу «Батумський» П. Щербини. Молодий комуніст, організатор виробництва, наставник юних овочівників. Зараз грім славослів'я дещо затих. Павло Степанович сам змив із себе штучну позолоту. Того дня він виконував обов'язки директора. Коли його попросили щось зробити, аби припинити обприскування школярів хімічною рідиною, роздратовано відповів: «Не заважайте працювати».

Безпомічним виглядає в цій ситуації обласний комітет охорони природи. Під тиском обставин він був змушений звернутися до Херсонської міжрайонної природоохоронної прокуратури з клопотанням про порушення кримінальної справи. Цим і обмежився. Комітет мало зробив для з'ясування істини, збирання доказів злочинного застосування пестицидів. Чому так? Довелося почути думку про невисоку компетентність голови обласного комітету Ю. Яценка. Хоч у минулому і партійний працівник, але особливою принциповістю не відзначається.

— Ох, ці кадри! — зітхнув прокурор природоохоронної прокуратури В. Ряшенцев.— Я пояснив керівникам обласного комітету охорони природи, в чому їхня помилка. Для вирішення питання про притягнення винних до кримінальної відповідальності треба обов'язково мати матеріали перевірок. І не тільки акт, який нам дали в комітеті, а й письмові пояснення працівників, висновки спеціалістів. Цього з «фірми Яценка» нам не представили. Для порушення кримінальної справи ми підстав не знайшли.

Змушені заперечити прокурору. При вивченні матеріалів, зібраних її працівниками, впадає у вічі ряд недоречностей. Стверджується, наприклад, що учні працювали на відстані 800—1000 метрів від капустяного поля, яке кропилося. Але відстань була не більше 30—50 метрів. Про це свідчать інші документи. Та й варто поїхати на поле, щоб переконатися в істотній «неточності».

Опитувати учнів, які працювали того дня на збиранні помідорів, мав завуч школи. Він виявив лише трьох школярів, котрі захворіли. Насправді більше 20 учнів письмово повідомили райсанепідстанції про їх «причащання» хімічною отрутою. Сліпо повірили працівники прокуратури діагнозу, який встановили в поліклініці,—«гост респіраторне захворюван учнів. У матеріалах немає жодного натяку на факт заборони препарату, на те, що лабораторні дослідження підтвердили наявність значних доз БІ-58 у капусті, а також у грунті полів...

Ми не прагнемо відбирати хліб у прокуратури. Скажемо тільки, що ця справа не додала їй авторитету. Той же почерк поверхового дослідження...

Іван КАЛИНИЧЕНК
Херсонська область.

НА УЗБІЧЧІ,

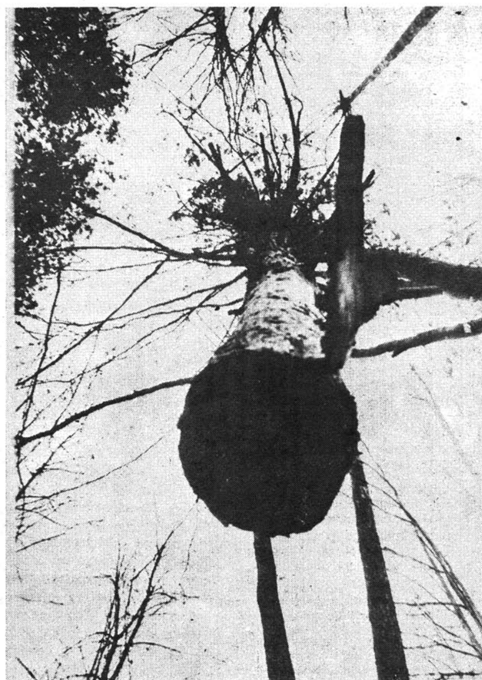
АБО ЧОМУ ПРИРОДООХОРОНЦІ «КАПІТУЛЮЮТЬ» ПЕРЕД ВІДОМСТВАМИ РІЗНОГО РАНГУ

Ми не прагнемо відбирати хліб у прокуратури. Скажемо тільки, що ця справа не додала їй авторитету. Той же почерк поверхового дослідження...

Природа в біді. Ми це відчуваємо. Ми це спостерігаємо. Але чому не б'ють на сполох її охоронці? Невже їм байдуже, що буде на нашій землі через десяток літ?

На першому установчому з'їзді екологічної асоціації «Зелений світ» виступив заступник голови Державного комітету з екології та природокористування УРСР І. Лях. Виступ був переповнений дифірамбами своєму відомству. І не випадково делегати закидали Івана Опанасовича гнівними репліками, вимагали звіту за безпринципність цієї установи.

Я гадав, що після такого фіаско комітет, який очолює В. Філоненко, внесе хоч деякі корективи, проаналізує упущення, відточить для боротьби з екологічними негараздами свою контролюючу «зброю». Марне сподівання. Він і не думав переходити в наступ, а зайняв вичікувальну позицію.

Протягом 1990 року Держкомекології УРСР не подав до арбітражу республіки жодного (!) позову на губителів природи.

Може, це не у нас, а десь далеко земля пошматована хімічними циклопами й зрошена мертвими ріками? Може, це у тридев'ятому царстві ліси перетворюються у кладовища пеньків, а люди чманіють від сірководневого чаду?

Іноді громадськість прагне відвернути біду стихійно. Згадайте екологічні мітинги, походи, експедиції... Але ж є спеціальні установи, організації, сила-силенна фахівців, які повинні бути охоронцями зеленого світу. На жаль, часто буває навпаки: оці самі охоронці підписують сумнозвісні акти «капітуляції». І віддають природу на поталу відомствам різного рангу.

Що спонукало Київський міський комітет з охорони природи дати згоду на невиправдане будівництво у Кирилівському гаї (пам'ятнику садово-паркового мистецтва!) лікувально - діагностичного комплексу Всесоюзного науково-дослідного інституту загальної і судової психіатрії? Знищено 45 дубів та інші дерева. Природоохоронний комітет М. Гладкого просто не насмілився стати на прю. Спорудження медичного закладу санкціонував уряд республіки. Такий факт — щорічно у столиці України знищується близько 18—20 тисяч дерев, які потрапляють під забудову.

Чи в силі змінити цю сумну статистику вартові природи? Сама структура їхніх служб вимурована за горезвісним принципом залежності. Зверніть увагу: Київський комітет з охорони природи підпорядкований своє відомству та міськраді, рішення, що стосуються екології, повинен контролювати.

Як працюємо, так і маємо. На очах гине Биківнянський ліс. Знущаються із заповідної зони підприємства Міністерства зв'язку УРСР. Справжню індустрію тут розвинули. Цьому відомству свого часу було передано близько 500 гектарів зеленої зони. Де це бачено, щоб хтось так нерозумно розпоряджався природним багатством? Прикро, але продовжують розшарпувати биківнянську землю. Ось вит із рішення Ватутінського райвиконкому: «Дозволити Міністерству зв'язку УРСР вирубати 57 дерев, які підпадають під забудову...». У лісі міністерство вирішило звести спорткомплекс.

До биківнянських порушників не вжито жодної санкції. Добре, що депутати міськради В. Греков, В. Черінько, В. Ходаківський узяли під жорсткий контроль це питання. Знайома картина: одні тягнуть віз екологічних проблем, інші — відпочивають. Приміром, дирекція Дарницького лісопаркового господарства нізащо не хоче пред'являти претензій зв'язківцям. А ліс стогне. За період з 1960 по 1977 рік під забудову було відведено 2012 гектарів цінного дарницького лісу. І нині близько п'яти тисяч кубометрів лісу треба розчистити на території міністерської «вотчини». Хто візьметься за це?

Природа в біді. Ми це відчуваємо. Ми це спостерігаємо. Але чому не б'ють на сполох її охоронці? Невже їм байдуже, що буде на нашій землі через десяток літ?

Леонід ФРОСЕВИЧ.
Київ.

Фото **Андрія КОТЛЯРЧУКА.**

Більше сотні національностей населяють Україну. Разом ми ділимо і хліб і сіль, радощі і печалі. А, оскільки, наше життя — рух у майбутнє, то, твердо вірю, що і в майбутнє ми прямуватимемо разом, одною сім'єю.

Невесело закінчується публікація «Відлуння старого дзвону». Не проглядається майбутнє живої галузки українського народу — лемків, яких немилосердна доля розкидала по всій Україні. І тільки життя в спромозі заперечити цей песимізм. Тож, вдивімося в летючі обриси церкви, побудованої талановитими руками лемків. Вслухаймося в мову. Вірш, надрукований в газеті, звичайно ж, не передає повністю неповторної говірки. Але душа проявляється і світиться.

Не згинуть лемки! Не щезне поміж нас жодний народ, жодна етнічна група, жодна культура, яка збагачує і Україну, і всю світову цивілізацію. Чекаємо від вас листів про життя і побут, культуру і політичні процеси народів, які живуть на нашій землі.

Наталя ДЗЮБЕНКО,
оглядач з питань історії України.

Петро МУРЯНКА

Тамтот гвер, што го вам дали,
кєд сте з війны вертали,
няню, жебы ся легшым здало
конаня.
Тот сам,
што сте ним прасли,
як сухым суком о кобичку,
гломили на половину,
жебы не стрыляв більше
під небом Лемковины.
Што сте го скрыли
перед незрімым іщы
зором моім в выгоні під Убічу
похоронили.
Тамтот гвер не двиг бым на
ся.
Не про то же самоубийців
хоронят під плотом,
а з то же в тиху нічку
душу болячу сте мі дали
Лемківску.

ВІДЛУННЯ СТАРОГО ДЗВОНУ

Церковний дзвін несли на руках. Дзвін був важкий і предавній, як гори. Освячений прапрадідами на всілякі стихійні лиха, не раз рятував врожай — рятував життя... Диміли Бескиди, ревла худоба, плакали діти. Село [illegible]елялось. Віру забирали з [illegible]ою.

Дзвін вклали на сіно посеред скотного вагону, а довкола — ікони, хоругви, церковне начиння. Сільський священик плакав, як дитина (він відчепить свого вагона десь під Львовом), інших потягнуть далі — у невідомість.

Лемківщина — таку назву етнографічної області Центральних Карпат стерли з топографічних карт і лиця землі. Майже десять тисяч квадратних кілометрів! Обл[illegible], що охоплювала гірсь[illegible]айони між ріками Ужем і Ославицею на сході до Попраду з Дунайцем — на заході. Мішана лемківсько-бойківська смуга на сході досягала верхнього Сяну і Латориці. До складу Лемківщини входила гірська частина Ряшівського (повіти Ліський, Сяніцький, Кроснянський, Ясельський, Горлицький) та Краківського воєводств (повіти Грибівський, Новосандецький, кілька сіл Новотарзького) в Польщі, частина Словаччини (Пряшівщина). На Україні до території Лемківщини входили Великоберезнянський та Перечинський райони Закарпатської області.

Жили на цих землях працьовиті і дружні люди. Жили... Навесні 45-го одвічний карпатський народ — лемки — переселявся «до Росиї». Навіщо? «А там, кажуть, від добра — ковбасами б'ються!».

9 вересня 1944 року в Любліні підписано угоду між Польським Комітетом Національного Визволення (ПКНВ) та урядом Радянської України про добровільне переселення українців з польської державної території на Україну, а поляків з УРСР у Польщу.

Кошики, клунки, мішки з зерном, впереміж з хатніми речами. Перелякані діти біля здичавілої од страху худоби. Крик, гвалт, плач — ніби знову війна.

«Лишень пережили другу страхітну войну. Думали, хоч тепер дасть Пан Біг троха спокою. А тут, кажуть, переселяйтесь, кажуть — так треба, бо є таке рішення. Темний був нарід, не тямив політики: хто то рішення надумав, кому то треба?».

А ще страх був великий. По лісах банди ходили. Палили села, різали людей...

Під час переселення було спалено 5616 українських господарств, а 2669 — пограбовано.

«Ще добре не відійшли від села, а поляки вже все підпалили. Лишень пооглянулися — як обійнялися полум'ям і хати, і стодоли.

Скільки добра полишали. Тільки повідомили про переселення, а до двох днів вже всіх вивезли. Навіть хліба не встигли спекти на дорогу».

Реєстрація виявила, що з дев'яти повітів теперішнього Люблінського воєводства, з восьми повітів Ряшівського воєводства та з інших місцевостей ПНР може виїхати на Україну 125 949 сімей, до яких належало 497 682 особи.

На переселення подали письмові та усні заяви 123 156 родин, до складу яких входило 485 764 особи. (Тих, хто відмовився переселятись, чекала «Операція «Вісла»).

Ешелон гнали через усю Україну. В одному вагоні дві-три родини (було й по шість), разом з усім хатнім начинням. У іншому — худоба. Духота, мухи, сморід. Подовгу стояли на перегонах великих міст. Їхали вже більше місяця. Ті, хто агітував за переселення (були тут ще в першу світову), роздивлялися і... нічого не впізнавали.

Поїзд зупинився серед степу. Всіх вивантажили прямо в поле. Приїхали! Куди й навіщо? Паровоз свиснув востаннє й розтанув, а з ним, чомусь, і надії. До обрію — голий степ: «Спаси і помилуй мя, Господи!».

Гарби, запряжені волами, приїхали десь надвечір. Повантажилися — з богом! А дзвін не помістився. Куди він подінеться? (Ікони розкрали ще дорогою. Не всі, але добру половину).

Коли агітували за переселення, обіцяли, що селитимуть усіх разом, кожне село — як було вдома. Обіцяли, що збудують церкви, школи... «Хто обіцяв — нехай то все дає!». Ще довго потім шукали лемки один одного по різних областях України: брат розшукував брата, сусід — сусіда. Ніхто їх тут не чекав, не готувався до їхнього приїзду, як розмальовувалось у відозвах та агітаціях. Та й на що можна було сподіватися?..

Переселення мало відбуватися й відбувалося на кошти держави. Слід згадати, що уряд УРСР, беручи до уваги важке становище ПНР, вирішив покрити всі кошти переселення як з України в Польщу, так і з Польщі на Україну.

«Там, де нас привезли, була страшна біднота! Ще й настала невидана посуха. Так земля вигоріла, що аж зчервонілася і потріскала. Люди голодували.

Жінки полишилися без чоловіків, чіплялися до наших мужчин. Казали: «Ти пожила з чоловіком — вистачить. Тепер ми поживемо». Ми не звикли до такого, не розуміли тої культури.

У жінки по-сусідству не було, ну, зовсім нічого — одна спідничина з плащ-палатки. Боже! Отак цілий тиждень в колгоспі, потім випере, висушить на припічку і знову одягає.

Різали на куски гарбуз, пекли — то й була вся їжа. Ще з нами ділилися...».

Серед лемків почалася страшна епідемія малярії. Все більше зростало бажання повернутися назад. Одночасно поширювалися чутки, що будь-які переїзди каратимуться владою. Так лемки вперше зіткнулися з новим для них словом — репресії. Кілька жінок зустрілися з «живою легендою», народним депутатом СРСР Пашою Ангеліною. Вона роз'яснила, що всі вільні їхати в будь якому напрямку, але в межах України. Про повернення на батьківщину не може бути мови. Та й без того, гуртуючись по кілька родин, люди виїздили назад — на захід. Додому!

Назад їхали, хто як міг. Допомагали один одному — всі ж свої — лемки. Покидали все, що привезли з собою. Брали лишень стільки добра, скільки могли занести. «То нич, жеби додому пустили, а там, дасть Пан Біг, — якось воно буде».

До західних областей добиралися по три місяці. Хто до Львова, хто — до тодішнього Станіслава, Тернополя — аби ближче до кордону.

«Вже купили воза. Лаштувалися додому. Пішли з кумом торгувати коня на базар, але того дня не вторгували. Чи то в ціні не зійшлися, чи то у виборі. А на другий день поверталися ті, що перші справилися, розказували: «До границі доїхали, а далі не пустили. Сказали повертати назад, бо ще й заарештують!». Воза потім продали...».

«Українці, які переселилися на Україну, здебільшого оселилися у Волинській, Львівській, Тернопільській, Івано-Франківській, Ровенській і Миколаївській областях, але тепер проживають вони майже в усіх областях України, навіть у Криму. Всі вони стали рівноправними синами.., беруть активну участь...» — пише М. Щирба в «Українському календарі» за 1975 рік. Щось подібне кажуть й інші шановані видання. Але чомусь замовчують, яку довгу й тяжку дорогу пройшли ті щирі, доброзичливі люди, щоб стати «рівноправними синами».

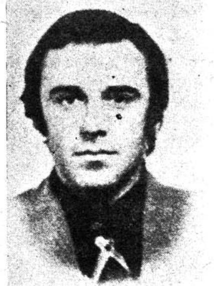
А десь там, серед донецького степу, згинув старий церковний дзвін. Ніхто про нього й не згадав. То був початок кінця самобутньої гілки українського народу — лемків.

Юрій НЕСТЕРЯК,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Івано-Франківська область.

Лемки, їхні предки жили в Карпатах віддавна. Колись вони належали до Київської Русі, пізніше до Галицького й Галицько-Волинського князівств, і лише в 1340 році Лемківщина разом з Галичиною була приєднана до Польщі. Відтоді лемки, відірвані від материнської української гілки, належали до Польщі, Угорщини, Чехословаччини.

Вперше в літературі етнографічна назва «лемки» з'являється в середині XIX століття. Без сумніву, виникла вона від частки «лем», яку вживають тільки лемки в значенні «лише, тільки». В національному розумінні лемки зберегли давню назву «русини», що відповідає назві «українці».

ДЕ Ж ІСТИНА?..

Футбол

Як відомо, торік Грузія вирішила провести власний національний чемпіонат з футболу. Ця акція мала як прихильників, так і опозицію. Скажімо, голова Федерації футболу СРСР Вячеслав Колосков стверджував, що грузинський футбол почав занепадати без спілкування з іншими республіками. Протилежну інформацію надавав його грузинський колега Нодар Ахалкаці. Де ж істина? Хотілося почути й інші думки. Така нагода трапилася під час ужгородського турніру юнаків з міні-футболу, на який команду із Тбілісі привіз Рамаз Шенгелія. Кілька слів про мого співрозмовника. Він — чемпіон СРСР, володар Кубка кубків, двічі називався найкращим футболістом Радянського Союзу, був найкращим бомбардиром всесоюзного чемпіонату, яскраво і результативно грав за збірну країни.

— Ви, мабуть, пригадуєте, якою була реакція на наше відокремлення? Втім, у республіці його прийняли майже «на ура» шанувальники футболу. — розповідає Шенгелія. — На матчі першості збиралося 15, 20, 30 тисяч глядачів, залежно від місткості трибун стадіонів. Наприкінці сезону пожвавішало й на стадіоні імені Бориса Пайчадзе в Тбілісі.

Скажу й про те, що національний чемпіонат висунув на передові позиції відразу п'ять-шість клубів, які в чому намагалися не поступатися тбіліській «Іберії» (колишнє «Динамо») — чемпіонові Грузії. До них віднесу «Гурію» (Ланчхуті), «Горду» (Руставі), «Кутаїсі», «Колхеті» (Поті), «Батумі». Раніше у нас було сильним лише «Динамо», до якого бажали потрапити всі. Створювалась отака собі збірна Грузії під динамівським прапором, яка й виступала у вищій лізі чемпіонату СРСР. Від цього, зрозуміло, страждала решта клубів. Губилося багато талановитої молоді. А тепер є нагода заявити про себе в будь-якому колективі грузинської вищої ліги. Це, як на мене, величезний стимул.

— Минулого року ми не бачили гри «Іберії». Ця команда залишилася такою ж грізною і сильною, як і раніше, чи її клас знизився?

— Про різке зниження рівня гри тбілісців я б не сказав. Але в чемпіонаті висока конкуренція. Цей факт змушує всі команди багато і сумлінно працювати, прагнути вдосконалення. Однак, якщо відверто, нинішній ансамбль «Іберії» все ж поступається в майстерності перед своїми попередниками. Справу може поліпшити вихід на міжнародну арену. Тільки участь у зарубіжних турнірах сприяє зростанню класу.

— Що ж конкретно робиться для того, щоб Грузія була прийнята до ФІФА та УЄФА вашою федерацією та урядом?

— Зібрано всі необхідні документи для такого вступу. Важливо й те, що ми провели національний чемпіонат. Це є однією з головних умов прийняття до світової та європейської спілок. Зрозуміло, чекаємо допомоги з боку керівництва республіки. Вже найближчим часом державна делегація Грузії має вирушити до Швейцарії для переговорів з президентом ФІФА.

— У грузинських клубах торік виступало кілька литовських футболістів. Цікаво, як вони грали?

— Ми не збираємося «варитися тільки в своєму борщі». Запрошуватимемо й надалі футболістів з інших регіонів. Литовці ж внесли свіжий струмінь у наш турнір, зробили його привабливішим. Отож, чекаємо в наших клубах і росіян, і українців, і естонців...

— Чув, що нинішнього року грузинський чемпіонат збирається перейти на систему осінь-весна, як і в більшості країн Європи. Наскільки це відповідає дійсності?

— Це все правда. Спершу проведемо перехідний турнір в одне коло. А восени перейдемо на європейські рейки. Дуже сподіваємося на позитивне для нас рішення ФІФА.

— Ну, а тепер уже головний стадіон у Тбілісі болільники не обминатимуть?

— Маю таке передчуття, що народ знову прокладе дорогу до цієї чудової споруди. Торік публіка, як я вже згадував, була дещо шокована раптовими змінами. Уявляєте собі, що колишнє «Динамо» (тепер «Іберія») в стартовому матчі приймало «Колхеті» з Поті і на очах 100 тисяч прихильників програло — 0:1. Катастрофа. Пройшло десь турів з 15, поки тбілісці не прийшли до тями. Важко їм було перебудуватися психологічно, позбутися поблажливого настрою.

— Чи створено в Грузії національну збірну?

— Якраз я керую відділом у федерації, який координує підготовку різних збірних. Наприкінці минулого сезону ми провели турнір чотирьох команд — вищої, першої, другої ліг та молодіжної. Змагання проходили в Сухумі і викликали величезний інтерес у болільників. Перемогла збірна вищої ліги.

— Рамазе, що б ви хотіли побажати українському футболу?

— Найперше — якомога швидшої незалежності. Переконаний, що лише Україна на сьогоднішній день здатна на найвищому рівні провести національний чемпіонат. Ваша республіка — велика футбольна держава.

— Що ж, дякую на доброму слові...

Віктор БРАНИЦЬКИЙ, спеціальний кореспондент «Голосу України».

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Головний редактор — 446-92-11

Заступники головного редактора — 446-70-42, 446-91-16, 446-91-37, 446-91-96.

Відповідальний секретар — 446-72-63.

Завідуючий коректорською — 446-60-22.

Відділи: міжнародний — 446-91-20, листів — 441-88-28, економіки — 441-88-07, аграрний — 441-86-18, парламентський — 441-84-52, 441-85-64, охорони здоров'я — 441-88-06, соціальних питань — 441-88-55, екології — 441-88-58, культури — 441-86-44, спорту — 441-88-08, інформаційний — 446-61-13, історії України — 448-88-62, військових питань — 441-88-52.

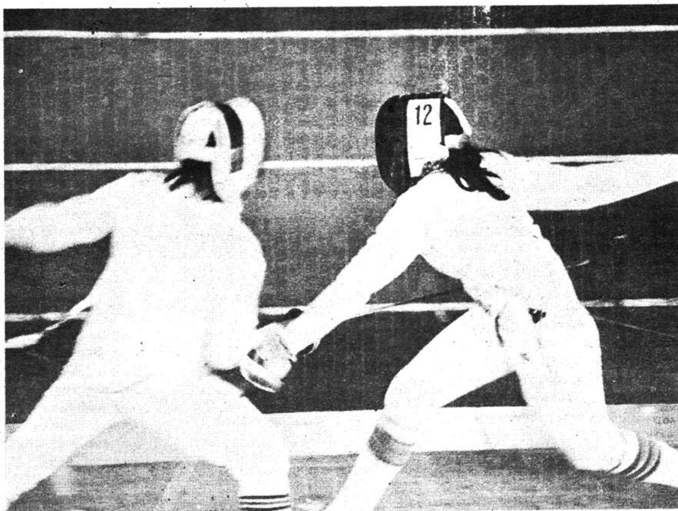
З ПОТОКУ ПОВІДОМЛЕНЬ

Баскетбол. Чемпіонат СРСР. Вища ліга, жінки. «Динамо» (Київ) — ТТТ (Рига) — 79:66.

Гандбол. У штаб-квартирі Міжнародної федерації гандболу в Базелі (Швейцарія) відбулося жеребкування півфінальних пар європейських кубкових турнірів. Так у Кубку кубків київські спартаківки зустрінуться з гандболістками клубу «Бюкстенхюде» (Німеччина). Перший поєдинок наші землячки проведуть на майданчику суперниць 6 або 7 квітня, а матч-відповідь зіграють 13 або 14 квітня.

Футбол. Відбувся матч у п'ятій відбірній групі чемпіонату Європи: Бельгія — Люксембург — 3:0. А лідирує тут Уельс, який має чотири очка. У Бельгії та Німеччини — по два.

На чемпіонаті світу серед юніорів, який пройде в серпні, будуть застосовані три нововведення до правил гри. Визначення положення «поза грою» відбуватиметься лише в зоні між лінією воріт і в 16 метрах від них; воротар лише протягом шести секунд матиме право володіти м'ячем; забороняється віддавати пас назад воротареві.

І дівчата бувають мушкетерами. Фото Миколи БОЧКА.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора Анатолій Горлов.

Чергові редактори — Володимир Краснодемський, Леонід Бровченко.

Автори макета Анатолій Мироничев, Леонід Підлужний.

Випусковий — Олексій Бондаренко.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Леся Онищенко, Валентина Лукаш, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська, Галина Каблак.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.

Лінотипіст — Віктор Процун.

* * *

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 166.150.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03150421.

ОСТАННІ ПРИМІРКИ

Сьогодні в Алушті футболісти київського «Динамо» зіграють контрольний матч із дніпропетровським «Дніпром». Це буде останньою репетицією перед поєдинком киян з «Барселоною» наступної середи.

А напередодні наш кореспондент побував на Республіканському стадіоні в Києві, де динамівці проводили тренування, і мав розмову з головним тренером колективу **Анатолієм Пузачем.**

— Хлопці тренуються охоче, — сказав він. — Стараються надолужити прогаяне Саленко з Цвейбою, які приєдналися до нас нещодавно, бо перебували в збірних. А от Юран готується за спеціальним планом. Він трохи занедужав. Однак, сподіваюся, що до середи він оговтається.

Команда наша молода, честолюбна і, мотивації має вагомі — якомога краще виступити проти авторитетного суперника і тим самим заявити про себе. «Барселона» сьогодні в блискучій формі, потужно лідирує в національному чемпіонаті. А ми тільки починаємо сезон і одразу з такої відповідальної зустрічі...

Оце саме тепер у Києві перебувають двоє розвідників з Іспанії. Вони познайомилися із стадіоном, готелем «Жовтневий», де мешкатимуть суперники динамівців, цікавилися меню в ресторані. І, зрозуміло, «підгледіли» тренування наших футболістів.

Коли розмовляли з Пузачем, ще не знали, що в «Барселоні» сталася неприємна подія. Її головного тренера Йоханна Кройффа госпіталізовано. У нього — серцевий приступ. Не виключена й складна операція...

Віктор СТУГНА.